

Mircea .Document lucrat Urci în sumar titlurile și subtitlurile din documente

C.II.MAGHIARI

Aprilie 1934 - 1935 -1936 -1937 -1938 –1939

Pentru chestiuni generale , minoritare , vezi obligatoriu [fișier Minorități](#)

C.II.MAGHIARI.....	1
Aprilie 1934 - 1935 -1936 -1937 -1938 –1939.....	1
-----	3
Guvern Tătărescu . Legislatura I .Sesiunea extaordinară . 15 iun.'34.....	3
-----	3
Guv. Tătărescu . Legislatura I .Sesiunea a II- a ordinară . 15 nov-'34 - 20 apr.'35.....	3
-----	4
1.)Iosif Willer (PNM) , discurs la Mesaj, 11 dec.'34.....	4
▫ Partidele și problema minorităților.....	4
▫ Soarta maghiarimii.....	4
▫ Situația internațională.....	4
/Maghiarii - ostacicii de război ?!.....	5
▫ Situația maghiarimii Răspunderea maghiarilor.....	5
/Propunere :colaborare !.....	5
▫ Guvernele și problema minorităților.....	5
-1923 .Guvern Averescu - cu Goga.....	6
-1927 .Guvern Brătianu - cu Tătărescu.....	6
-1928. Guvern Maniu - cu Ghiță Pop.....	6
-1931.Guvern Iorga.....	6
...Instabilitate guvernamentală.....	6
...Carteluri electorale.....	6
...Amânare, amânare	6
▫ Partidul Maghiar : lege pentru minoritari !.....	6
2.)Elemer Gyarfás (PM) , discurs la mesaj ,Senat, 13 dec.'34.....	7
/Comisie parlamentară ptr studiere probl.minoritare.....	7
/Maghiarii –marfă de târguială internațională?!.....	7
▫ Problema maghiară- să fie scoasă de pe agenda litigiilor internaționale !.....	8
-----	8
Guvern Tătărescu .Legislatura PNL. Sesiunea a III-a ordinară , 15 nov.'35 - apr.'36.....	8
-----	8
3.)Gh.Bethlen (P.M) , <i>Declarație</i> la Mesaj, 3 dec.'35.....	8
▫ P.Maghiar: colaborare, lealitate.....	8
#Nedreptățile și abuzurile față de minoritari.....	8
...Titulescu, Goga : intervenții polemice.....	9
#Persecutarea funcționarilor.....	9
...Condruș,Valeriu Pop:intervenții polemice.....	9
#Excluderea de la viața administrativă.....	10
▫ Concluzii:regim contra minorităților.....	10
4.)Iosif Willer (P.Maghiar),Replică la replica lui Titulescu, 3 dec.'35.....	10
▫ Titulescu - nu ne cunoaște !.....	10
...Intervenție Goga: Aroganța maghiară Duplicitatea maghiară.....	11
▫ Între Geneva și Parlament Replică lui Titulescu.....	12
▫ Abuzuri administrative cu minoritarii.....	12
▫ Avertisment.....	13
...Titulescu : punere la punct.....	13
-----	13
Guvern Tătărescu .Legislatura PNL. Sesiunea a IV-a ordinară , 15 nov.'36 - apr.'37.....	13
-----	13

5.) Iosif Willer (P. Maghiar), discurs la Mesaj, Camera , 25 nov.'36.....	13
▫Problema minoritară.....	14
#Stil și avertismente.....	14
#Doleanțele minoritare :Dreptul la viață , la existență.....	14
...Funcționari aruncați pe drumuri.....	14
#Învățători confesionali și preoți neplătiți.....	15
#Școlile de Stat, școlile confesionale.....	15
...Ionel Pop:intervenție.....	16
...Ghiță Pop:intervenție.....	16
...Șvabii maghiarizați.....	16
G. Bota ,Ghiță Pop , Aurelian Benteoiu:intervenții.....	17
#Cetățenia /Naturalizarea	18
#Presa și problemele minoritare.....	18
...Polițistul ,jandarmul , învățătorul și...minoritarul.....	18
#Interzicerea Congresului P. Maghiar!.....	19
#Cenzura !.....	19
...D. Luca (ministru) Pamf. Șeicaru -intervenții.....	19
6.) Dr. Lu"ko" Gabor ,A moldovai csangok , Budapest , 1936.....	20
▫ Date statistice referitoare la ceangăii din ținuturile Moldovei.....	20
▫ Așezări de ciangăi și secui în ținuturile Bacău și Trotuș (hartă maghiară).....	21
▫ Așezările secuilor și ceangăilor .unguri din ținutul Romanului.....	21
▫ Ceangăii în Transilvania și Banat.....	21
▫ Maghiarii din Moldova (sec. XIV-XVI).....	21
7.) Gyori Illés Istvan "Metamorphosis Transylvaniae",.....	21
▫1919. Clasa politică maghiară din Transilvania.....	22
▫Speranța în armata română	22
▫ Refuzul jurământului.....	22
▫ Rezistența pasivă.....	22
▫ Repatrierea în Ungaria.....	22
▫ Unguri în parlament românesc.....	23
▫ Revizionismul maghiar versus Intoleranța românească.....	23
▫ Necesitatea apropierii dintre cele două țări și popoare	23
8)PNMagiar în alegerile din nov.'37 -.....	24
.....	24
Guvern Goga -Cuza	24
28 dec.'37 - 9 febr.'38.....	24
.....	24
9)PNMaghiar în relațiile cu Goga și proiectatele alegeri din mart.'38.....	24
10.)Budapesta:problema revizuirii cetățeniei și a evreilor.....	24
.....	24
Guvern Miron Cristea I, II 10 febr.-30 mart.'38 ; 10 mart.'38 - 31 febr.'39.....	24
.....	24
11)Constituția și Statutul pentru minorități -.....	24
12.) Conferința muncitorilor maghiari din CGM, Cluj, 31 iul -1 aug.'38.....	24
/31 iul-1 aug.'38 Conferința de la Cluj	25
14.)Acordul de la Bled , 21-23 aug.'38.....	25
/Eșecul conferinței.....	25
15.) Todor Avram, <i>Transilvanismul maghiarilor</i> , mss, 1938.....	26
*Notă biografică.....	26
/Transilvanismul.....	26
/Poziția Budapestei față de transilvanism.....	26
▫Manifestul scriitorilor transilvani.....	26
▫Literatura maghiară din Transilvania interbelică.....	27
▫Teatrul în Ardeal.....	27
16.)CGM ,Studii privind minoritățile -Ungurii – oct.'38.....	28
▫Partidul Maghiar – expectativă.....	28
▫Szász Paul :Asoc. Agricolă Maghiară.....	28

/Lealitate față de statul român.....	28
/Respinge ideea autonomiei Transilvaniei.....	28
/Condamnă revizionismul Budapestei.....	28
#Nic.Banffy:Asociația culturală maghiară.....	28
17)Încadrarea minorităților în FRN , 3 ian.'39 - oct.'39.....	28
/Calendarul integrării minorităților.....	28
#Încadrarea ungarilor în FRN.....	29
/Unguri în Directorat și Consiliu.....	29
/Secuții în FRN.....	29
/Unguri în Directorat și alte profesii.....	29
18)Confesiunile maghiare în FRN,25 ian.' 39.....	29
-----	29
Guvern Miron Cristea (FRN)- III -1 febr.'39 - 6 martie '39.....	30
Guvern Armand Călinescu - IV - 7 mart - 21 sept.'39.....	30
Silviu Dragomir - CGM.....	30
-----	30
19)Armand Călinescu ("omul de oțel") ,interviu "Paris Soir ",22 febr'39.....	30
/Călinescu: în România nu mai există problemă minoritară.....	30
20.a)Statistici privind minoritățile în Ungaria , ian.'39.....	30
...82 % unguri.....	30
...18 % minoritari.....	30
20.b.)Ungurii în apărarea hotarelor țării,8,14 apr.'39.....	30
/13 apr.Scrisoarea secției maghiare a FRN , Cluj.....	30
/8 apr.Scrisoarea unui grup de meseriași, muncitori , agricultori , intelectuali din Cluj.....	31
21.) Presiuni diplomatice maghiare , privind statutul minorității maghiare , mai '39.....	31
/Pactul de oțel .Axa Berlin-Roma.....	31
#Relansarea atacurilor Budapestei.....	31
* Notă : Minoritatea română din Ungaria.....	31
22.)Alegeri parlamentare în Ungaria ,30 mai'39.....	32
23) R.Seișanu ,Reprezentarea minorităților în Parlamentul României și Ungariei	32
/Aleșii comunității maghiare din România.....	32
/Aleșii comunității române din Ungaria.....	32
24.)Szasz Paul (FRN,maghiari) ,Declarație la Mesaj, 22 iun.'39.....	32
25.)Adam Teleki (FRN,maghiari),Declarație la Mesaj, Camera, 22 iunie '39.....	32
/Omagiul MSRegelui.....	32
/Dezvoltarea economică ,spirituală și culturală a minorităților.....	32
-Decretul Regal și Jurnalul Consiliului de Miniștri vor soluționa revendicările.....	33
/Votează Răspunsul la Mesaj.....	33
26) Proteste maghiare din România contra Radio –Budapesta , 4 aug.'39.....	33
/Minciunile Budapestei.....	33
/Împotriva propagandei mincinoase.....	33
27.).....	33

Guvern Tătărescu . Legislatura I .Sesiunea extaordinară . 15 iun.'34

Guv. Tătărescu . Legislatura I .Sesiunea a II- a ordinară . 15 nov-'34 - 20 apr.'35

1.) Josif Willer (PNM) , discurs la Mesaj, 11 dec.'34

(DAD, MO 13, șed. din 11 dec.'34, p. 205-206)

[LD : în acele zile, la Societatea Națiunilor, se dezbătea **Memoriul iugoslav** privind complicitatea Ungariei în atentatul de la Marsilia. **Nicolae Titulescu**, în numele Micii Înțelegeri , ține un discurs virulent **contra revizionismului maghiar** , prilej cu care atinge și problema minorităților .

Pe de altă parte , în luna decembrie se desfășuraseră ample acțiuni sub egida **Ligii Antirevizioniste** .

Mesajul și Răspunsul la Mesaj nu cuprindeau **nici un pasaj privind minoritățile** .

În finalul discursului el propune concret : comisie parlamentară care să pregătească reglementarea problemei minoritare]

/ Partidele și problema minoritară /

/ Soarta maghiarimii - în funcție de situația internațională !

/ Maghiarii - ostatici de război ?! /

/ Situația maghiarimii / Răspunderile maghiarimii /

/ Guvernele și reglementarea statutului minorităților /

/ Propunerea PM: Comisie parlamentară ptr. lege (sau reglementare) privind minoritățile /

Josif Willer / 11 dec.'34

▣ Partidele și problema minorităților

" D-le președinte, d-lor deputați, ani de ani , cu ocazia discuției la Mesaj, **reprezentanții tuturor partidelor** se perindă **la această tribună** , pentru a-și desvolta **concepția lor politică** .

Cu acest prilej, **majoritatea** folosește ocaziunea pentru a-și manifesta în mod solemn **credința ei în guvern**, **opozitia** , pentru a enumera **greșelile și omisiunile guvernării** , făcute de majoritate , pe care o găsește neaptă de a conduce cârma țării.

" Chiar și **partidele popoarelor minoritare** au luat parte totdeauna la această discuție , **înșirând doleanțele și revendicările** cele mai arzătoare , redactate în forma unei declarații concise.

" D-lor, examinând în mod cumpătat **drumul bătut până acum** ,atât de majoritate cât și de minorități, **trebuie recunoscut că aceasta nu ne-a adus la nici un rezultat .**

Guvernul nu s-a întărit prin gloriificările partizanilor , dar nici nu s-a resimțit de atacurile **elocvente ale adversarilor și nici declarațiunile noastre n-au schimbat întru nimic starea popoarelor minoritare .**

Un singur glas nefavorabil în presă , **un singur atac intolerant** , **ne-a făcut mai multe pagube , decât au putut folosi protestele noastre** ;și, deoarece atacurile devin tot mai dese, iar **atmosfera politică tot mai apăsătoare** ,și **soarta minorităților devine din ce în ce mai deplorabilă "**

-**Leon Grigorescu** (PNL) : **Așa priviți dvs situația minorităților** din Țara Românească ?

-**Willer** : Dle deputat , vă rog să **așteptați cu răbdare** până la sfârșitul cuvântării mele, și pe urmă să faceți critica pe care o credeți de cuviință. "

Josif Willer / 11 dec.'34

▣ Soarta maghiarimii

▣ Situația internațională

" Vorbind de **minoritatea maghiară**, tristul adevăr este că **viața noastră este determinată de împrejurări** asupra cărora tocmai **noi nu avem nici o influență**.Fac aluzie , înainte de toate , la **politica externă** ale cărei **oscilații**, în primul rând ,**le resimțim și chiar le suferim noi.**

Soarta maghiarimei din România a devenit o simplă anexă în fluctuațiile politicii externe, cu toate că fiecare politician român obiectiv trebuie să recunoască că

frunzașii populației maghiare de aici, nici o dată n-au ventilat iluzia unor eventualități , din contră, cu consecvență de fier ne menținem pe câmpul realităților și poporul însăși

dă dovada de o mare sobrietate ."

losif Willer / 11 dec.'34

/Maghiarii - ostaticii de război ?!

[LD : chiar așa ! Cât de dreaptă poate fi ținută balanța lucidității și adevărului, în problema **loialității minorităților** față de **țara-mumă** și față de **țara nouă**? Cred că este un prag care nu se putea trece , și că **avea dreptate Titulescu** când vorbea de **spiritualitatea fruntariilor** .
Dar despre asta, încă, nu putea fi vorba !]

" Dlor, trebuie să **recunosc** - și aici fac aluzie la frumoasa cuvântare a **ante vorbitorului** meu [LD : **Romulus Seșanu**] - că și o regulă a curtuoziei parlamentare , **mă obligă să fac reflexie** la cuvântarea aceasta , să spunem că **suntem foarte recunoscători** pentru inteligența și **frumoasele cuvinte** folosite de d-sa , găsite **pentru a caracteriza o dorită relațiune între poporul majoritar și minoritățile din această țară.**

" Trebuie să vă răspund, însă, d-lor deputați, că aceste cuvinte ar trebui realizate cu o reciprocă bunăvoință, căci, până acum, nu simțim nici căldură amicală, nici înțelegere, ci, câte o dată, dacă îmi permiteți această francheță, simțim, din contra, că sântem tratați ca niște ostatici într-un război care s-a terminat de mult, ori care nici nu a izbucnit încă și ferească Dumnezeu să izbucnească ! "

" Ni s-a pretins , în nenumărate rânduri, o **atitudine care întrece obligațiunea firească a fidelității și a lealității cetățenești. Se pretinde , se așteaptă de la noi , o atitudine , după care noi am stigmatiza și am desaproba , în mod brutal, proprii noștri consângeni, o atitudine care ne-ar expune , în primul rând, desaprobării și desgustului** chiar al dvs, fără de a avea măcar un pic de speranță că, prin **primirea unui astfel de rol , desonorant pentru noi,** ar avea cea mai mică **consecință reală** , cel mai mic **folos real** pentru popoarele minoritare .

losif Willer / 11 dec.'34

▣ Situația maghiarimii Răspunderea maghiarilor

" Sunt departe de intenția de a vă înșira din nou , cum am făcut-o timp de 15 ani , **doleanțele noastre , cerințele noastre** . Le cunoașteți dvs , tot așa de bine ca mine. "

" Astăzi urmăresc un cu totul alt scop, urmăresc ca , prin cuvântarea mea, **să cunoașteți** foarte bine - dacă vreți să cunoașteți - **trista noastră stare materială** , să aflați că suntem aproape de tot **eliminați din funcțiile publice** , iar acum chiar **situația noastră materială** particulară , a devenit din **cele mai deplorabile.**

" Dar nici despre aceasta nu vreau să vorbesc astăzi , ci vreau să vă spun că **noi simțim o răspundere extrem de gravă.** Această răspundere ne face să constatăm că astăzi **nu mai putem fi mulțumiți cu o declarație sterilă** , fără vreun rezultat practic."

/Propunere :colaborare !

"D-lor deputați, **trebuie să se întâmple ceva** ,atât din partea dvs , cât și din partea noastră.

" **Partidul Maghiar , după o chibzuire de mai multe săptămâni și după desbateri îndelungate , m-a trimis pe mine la tribuna țării , nu numai ca să vă expun actuala situație ,ci să vă fac o propunere spre a remedia această situație** prin calmarea spiritelor și prin **ameliorarea situației materiale a minorităților ,servim un interes primordial al statului și națiunii române ;** că prin aceasta **apropiem țara de o epocă mai fericită :a păcii interne , a consolidării și a dezvoltării armonice "**

losif Willer / 11 dec.'34

▣ Guvernele și problema minorităților

[LD : Din păcate , are perfectă dreptate . Atâta a fost amânată , tergiversată, sucită,ocolită, politizată, această reglementare , încât , a trebuit să treacă 20 de ani pentru ca ea să fie reglementată ! Și , tot din păcate , atunci era prea târziu ! Dar , dacă se ține seama de **garanțiile constituționale, de respectarea drepturilor minorităților...** Willer nu mai are dreptate și totul

este un șantaj ...]

" Marea însemnătate a problemei minoritare a fost recunoscută de toate partidele cărora le-a fost încredințată guvernarea Țării Românești.

-1923 .Guvern Averescu - cu Goga

" Înainte de toate, dl mareșal Averescu, cu d-l Octavian Goga , au făcut cu Partidul Maghiar mult discutatul Pact de la Ciucea, din 1923 .

-NCPopescu : O greșeală !

-1927.Guvern Brătianu - cu Tătăreanu

-Willer : O greșeală după concepția dvs, a PNL ." **Partidul Național-Liberal** , venit din nou la cârmă în 1927,fiind condus tot de aceleași sentimente și de același interes național român, a compus o Comisiune specială pentru a studia problema minoritară și colaboratorul cel mai însuflețit al acestei comisiuni este însuși actualul prim-ministru, **d-l Tătăreanu** .

-1928. Guvern Maniu - cu Ghiță Pop

" Mai departe , **Partidul Național-Țărănesc** , având intenția de a crea legea minorităților , a trimis pe d-l **Ghiță Pop** în străinătate , într-o călătorie de studii ,**să întocmească un ante-proiect pentru legea minorităților**.

-1931.Guvern Iorga

" **DI profesor Iorga**, a accentuat întotdeauna importanța acestei probleme și ,pentru **administrarea chestiunilor minoritare** ,a luat **colaboratori dintre politicieni și specialiști minoritari**.

...Instabilitate guvernamentală

" Dacă aceste proiecte n-au avut rezultatul dorit , se explică în primul rând ,prin **lipsa de continuitate în guvernarea țării** ."Guvernele se schimbă an de an ; timp de 8 ani , de la 1926 încoace , am avut **6 alegeri generale, 10 prim-miniștri**, iar schimbările survenite în jurul **diferitelor portofolii** ,nici nu se poate ține evidența !

"Acești politicieni aveau **concepțiuni diametral opuse** și critica nemiloasă a activității lor,în loc de activitate , de multe ori era **inspirată de interese de partid**.

"Se creează prin acest sistem primejdios o **nesiguranță generală** ,dar **paguba cea mai mare o suportăm noi, minoritarii și instituțiile noastre** ."Protestele pentru apărarea drepturilor noastre , **sunt greșit interpretate** ,chiar și **factorii guvernamentali** cu un orizont mai larg și intențiuni frumoase,**se simt intimidati prin intoleranța opiniei publice** .

...Carteluri electorale...

" **Alte partide minoritare** [**LD : germanii, ucrainenii , bulgari, polonezi, evrei ș.a.**] au încercat atenuarea situațiunii lor precare , prin **carteluri electorale**.Nu ne vine să credem că au găsit prea mulțumitoare **rezultatele obținute** ,ne mai vorbind de **animozitatea firească** provocată de **aceste colaborări electorale** , în sânul **alegătorilor opoziționiștilor români** . Dar promisiunile date atât de solemn,**nu erau luate în serios nici de guvernele respective**.

...Amânare, amânare

Chiar dacă au intenționat soluționarea unor chestiuni ,**nici un guvern n-a avut timp suficient** pentru o muncă mai serioasă ;**scurtul timp** ce le-a stat la dispoziție era **preocupat de interese de partid**, momentan mai importante și , **când s-ar fi putut preocupa de noi**, au trebuit să cedeze deja locul altora și **zbuciumul nostru nenorocit a început din nou** .
Așa se amână an de an punerea la zi a problemelor minoritare."

losif Willer / 11 dec.'34

▣ **Partidul Maghiar : lege pentru minoritari !**

[LD : trebuie să-i dau din nou dreptate .Dar este și vina lor . **Partidele minoritarilor** , cu mici excepții , totdeauna s-au arătat preocupate numai de interesele lor specifice , fără a se manifesta preocupate de interesele generale ale țării]

" **Conducătorii diferitelor fracțiuni [partidele românești] sunt vizați și consultați** , chiar și în chestiuni mici de detaliu , **părerea fiecăruia este importantă** , **însă partidele minoritare , care reprezintă masa de milioane , nici o dată , de nici un guvern , timp de 15 ani , nu au fost chemate la masa verde.** Trăim în stat , fără ca cineva să fie curios , oare cum trăim ? **Această neglijare jignitoare , ne dispensează de orice responsabilitate** ,dacă frazele de apropiere declamate de obicei , cu ocazia festivităților ,rămân foarte departe de trista realitate a vieții zilnice. "

" **Schimbarea anuală a normelor de guvernare** , întreruperile dese în **funcționarea aparatului de stat** , reînnoirea neîncetată a plângerilor ei , **înrautățirea stării poporului ,ne-a luat speranța ca , pe lângă sistemul actual , să putem ajunge la o îndreptare .**

" D-lor , **dacă în adevăr dorim să rezolvim această problemă** , spre mulțumirea tuturor ,trebuie să o scoatem din luptele mărunte ale vieții politice , din jocurile funeste ale târgușilor electorale și toate partidele guvernamentale trebuie să cadă de acord **asupra principiilor unei politici minoritare umane și unitare** ,făgăduind că , o dată ajunși la cârmă , vor respecta cu toții aceste principii .

" Prin urmare ,**în numele și din încredințarea Partidului Maghiar ,am onoarea a vă propune să binevoiiți a compune o comisie de anchetă parlamentară cu concursul tuturor șefilor de partide.****Această comisie să asculte propunerile președinților partidelor minoritare ,examinând dacă aceste propuneri concordă cu interesele Statului sau ale națiunii române** și să prezinte Parlamentului ori guvernului , **proiecte de legi** ori măsurile guvernamentale pe care le va găsi nimerite , **pentru a putea asigura popoarelor minoritare o viață suportabilă și o conviețuire armonică cu poporul majoritar al acestei țări.** [----]

" **Statele pot încheia tratate internaționale** care , în aparență , le pun la adăpost în contra atacurilor din afară , **totuși suntem de părere că este o adevărată sinucidere** , atât din partea poporului majoritar , cât și a minoritarilor ,**dacă în locul unei împăcări sincere , vor continua cu atitudini dușmănoase** ,pentru că așa nu vom putea rezista în contra presiunii forțelor incomparabil mai tari.

" **În caz că onorata Cameră ar fi dispusă să primească propunerea noastră de importanță istorică** , cu onoare vă rugăm să binevoiiți a o menține și în textul la **Răspunsul la Mesaj ."**
Iosif Willer / 11 dec.'34

2.) Elemer Gyarfás (PM) , discurs la mesaj ,Senat, 13 dec.'34

(DS, MO 13, șed. din 13 dec.'34, p. 128 -129)

[LD : nu am xerox , ci fișe Elmer Gyarfás a fost reales senator , între 1924-1937 , și a ținut peste 10 discursuri parlamentare . El prezintă **aceleași deziderate ca și Iosif Willer la Cameră** : **despărțirea politicii minoritare de lupta partidelor politice ; rezolvarea problemelor maghiare , independent de situația internațională ;restabilirea armoniei și conviețuirii între poporul român și minorități .]**

/Comisie parlamentară ptr studiere probl.minoritare

Nu contesta faptul că **poporul maghiar** avea în **Parlament reprezentanții săi firești** , care puteau formula dorințele minoritățile.**Recunoștea că , juridic , statul român acordase cetățenilor minoritari aceleași drepturi și datorii , consfințite prin Constituție ; Regreta că s-au făcut anume legături între dezbaterea de la Geneva și cererile partidului maghiar din țară ;Roagă să se ia în studiu cererea PM de a se face acea Comisie parlamentară e studiere a problemei minorităților.**

/Maghiarii –marfă de târguială internațională?!

" **Noi nu dorim să fim marfă de târguială** la unele negocieri internaționale ,dar tot atât de puțin dorim **să purtăm răspunderile și consecințele actelor și faptelor altora ,decât aceloră**

pe care minoritatea maghiară din România, ea însăși, i-a însărcinat să se pronunțe și să lucreze în numele ei și care sunt în deplină cunoștință a răspunderii care apasă pe umerii lor [-----]

▫Problema maghiară- să fie scoasă de pe agenda litigiilor internaționale !

Noi dorim, deci, să reglementăm aici, acasă, leal și definitiv situația, așezarea și raporturile noastre cu poporul românesc și dorim, tot din toată inima, ca această problemă să fie scoasă , o dată pentru totdeauna , din șirul problemelor internaționale litigioase , ca să nu mai fie cauză de încordare , ci noi , populația maghiară din România , să fim mijlocul de apropiere între aceste două nobile popoare. "

Guvern Tătărescu .Legislatura PNL. Sesiunea a III-a ordinară , 15 nov.'35 - apr.'36

3.)Gh.Bethlen (P.M) , Declarație la Mesaj, 3 dec.'35

(DAD, MO 7, șed. de marți, 3 dec.'35, p. 91-92)

[LD : semnalez prezența în Parlament a lui **Titulescu**, care ascultă aceste doleanțe ale minoritarilor. Erau la ordinea zilei a cancelarilor europene ...]

- Colaborare, lealitate ...
- Nedreptățile și abuzurile față de minoritari.
- Brutalitățile jandarmilor, a perceptorilor
- Concluzii

Gh.Bethlen / 3 dec.'35

▫P.Maghiar: colaborare, lealitate

[LD : ori este o **ipocrizie politicianistă** fără margini, ori este , în sfârșit, **un moment de panică**, în fața măsurilor de protecție națională inițiate de guvern. **Nici o dată șeful PM nu vorbise astfel !** Dar atenție la anumite accente ,anumite echivocuri, anumite omisiuni (ca să nu spun neadevăruri sfruntate) care sunt tot atâtea **grave și neadevărate culpabilizări ale românilor**]

" **Partidul Maghiar**, de când s-a constituit , **și-a fixat ca scop** să reprezinte și să apere toate **drepturile legale și naturale** , precum și **interesele minorității maghiare** din România și ale membrilor ei. Servind aceste scopuri **a manifestat întotdeauna o cuvenită cumpătate , obiectivitate , calm și răbdare** . **Nici o dată nu s-au opus** Constituției și legilor țării , după cum și întregul popor maghiar **respectă legile , îndeplinind -peste puterile sale - îndatoririle cetățenești , chiar și cele mai grave.**

Cu sinceritate vă declar ferma noastră convingere că, atât din punctul de vedere al politicii interne, cât și cele externe , **este interesul primordial și al națiunii române și al minorității maghiare**, să se creeze și să se dezvolte **o legătură cât mai amicală** între aceste două **popoare conviețuitoare de veacuri.**

Pentru acest scop, vă oferim din nou , și de data aceasta, colaborarea noastră.

Țin să subliniez în modul cel mai categoric că **găsim necesar și de folos ca tineretul nostru să-și însușească cât mai bine limba română ;** chiar și cei mai în vârstă, își dau silința s-o învețe , cu toate că la o vârstă așa de înaintată , **este o sarcină extrem de grea.**

Gh.Bethlen / 3 dec.'35

#Nedreptățile și abuzurile față de minoritari.

[LD : **gata cu " amabilitățile" . Trece la atac...**]

" Subliniind prealabil toate astea, **sunt nevoit să constat , cu sinceră durere, că , în ultimul timp s-au înrăutățit și se agravează zi de zi situația cetățenilor minoritari și a instituțiilor**

noastre .Ar fi extrem de lung să înșirăm detaliat toate **plângerile noastre juste și documentate** ,de aceea, de data aceasta , nu vreau să vorbesc decât scurt și numai despre **doleanțele cele mai actuale și importante**.

Astfel , de exemplu, **pe baza unei analize arbitrare** a numelor de familie,**se restânge** - în contra voinței părinților și elevilor - **libertatea de a-și alege școala** . Aproape zilnic **se inventează pretexte noi pentru a împiedica funcționarea rodnică a școlilor , susținute de bisericile minoritare** .Cu durere constatăm cazurile nu tocmai izolate ,**când minoritarii sunt constrânși să părăsească religia lor străbună** .

...Titulescu, Goga : intervenții polemice

-N.Titulescu : În numele guvernului român , **vă opunem cea mai formală desmințire** .

(**vii aplauze la majorități**) Dacă aveți plângeri , de ce nu vă adresați iar Genevei ?

Pentru că nu vi s-a dat dreptate nici o dată ! (**vii aplauze la majorități**)

-Oct.Goga : ce să caute la Geneva, d-le ministru ? Nu la Geneva;d-lor sunt cetățenii noștri ; prin urmare, să vină aici .**Fac plângeri la Geneva numai pentru a crea o stare de spirit** .

D-lor **nu trebuie să fie agitatori în afară , ci să fie înăuntru buni cetățeni**.

-Titulescu : " **D-nealor sunt agitatori și în afară și înăuntru** "

-Oct.Goga: D.le Bethlen, în presa dvs **întotdeauna se răspândește o stare de spirit deplorabilă** . Dvs nu puteți veni cu un ton aici , având alt ton acasă ; dvs trebuie să vă găsiți într-o unitate de procedare față de ideea de Stat Român

Să nu se confunde toleranța noastră cu slăbiciunea (**vii aplauze**)

#Persecutarea funcționarilor

-Gh.Bethlen : Onoroată Cameră , **sunt gata să dovedesc oricând cele ce spun aici și declar că-mi iau răspunderea tuturor afirmațiilor pe care le fac**.

Trebuie să relev **situația funcționarilor minoritari** care , în repetate rânduri,**au fost obligați la examene în limba română** și, după aceasta, **au fost imediat îndepărtați în masă de la serviciu** , fără a li se acorda pensie. În nenumărate cazuri , instanțele judecătorești au stabilit **ilegalitatea examenelor și severitatea excesivă a criteriilor** cu care s-a procedat față de ei. **rdinul** care în mod fățis a declarat că **nu pot rămâne în serviciul poștelor , persoane de origine minoritară , precum și Ordinul Ministerului de Interne , conform căruia numai persoanele de origine românească pot fi păzitori de noapte** , ne întăresc în convingerea noastră că scopul adevărat al examenului de l.română este **eliminarea funcționarilor minoritari**.

...Condruș,Valeriu Pop:intervenții polemice

-M.Condruș : Să învețe românește .Altfel să-i dea afară din slujbe pe toți Ungurii d-tale și pe Nemții d-lui Krauter Să se aducă aici **liste de toți funcționarii minoritari care sunt în slujbe la noi , și să se compare cu numărul românilor care sunt muritori de foame**.

-Valeriu Pop (ministr.Justiției) : O lămurire : **punerea în disponibilitate** ,pentru necunoașterea limbii, **nu răpește dreptul la pensie** ; la fel ca la români,fostul funcționar primește pensie când împlinește vârsta de 57 și 60 de ani .Încât **nu este vorba de un tratament special acordat minoritarilor;este un tratament general** , aplicat tuturor funcționarilor Statului (**aplauze**)

-Gh.Bethlen : Nu se potrivește cu demnitatea țării și este o mare nedreptate și neumanitate ca acești oameni , istoviți în servicii publice îndelungate, **să fie aruncați pe stradă** ,cu familiile lor , și să fie împinși în cea mai mare mizerie.

Gh.Bethlen / 3 dec.'35

▣ **Brutalitățile jandarmilor, a perceptorilor**

Avem plângeri dureroase în contra stării de asediu, cenzurii, a brutalităților jandarmilor , exagerările fiscale la impuneri și la încasări

[LD : nu sunt deloc de acord cu maniera lui Goga de a pune la punct ! Nu așa se cucerește respectul și nu așa se ascunde mahalagismul românesc !]

-Oct.Goga : Dar tonul presei dvs ! Aici , în București, apare gazeta *Bukaresti Lapok* .

Vă atrag atenția să citiți această gazetă , care apare aici, în București !

Este ireverențios modul cum se exprimă la adresa tuturor.**Înțeleg, noi românii între noi,**

având controversele noastre , să ridicăm tonul,dar aici , în București, când cineva vine în calitate de maghiar și se adresează ospitalității românești , ca să scoată o gazetă, să vorbească respectuos despre noi ,care am luptat pentru întregirea Statului nostru românesc." (**apluze prelungite, îndelung repetate**)

#Excluderea de la viața administrativă

-Gh.Bethlen : În urma sistemului permanentizat al Comisiilor interimare ,**poporul nostru este exclus din participarea la viața administrativă**.Proiectele de legi , cunoscute până acum, se califică pur și simplu **catastrofale pentru viața națională și economică a minorităților**.**Legea administrativă** menține și mai departe comisiile interimare, iar prin dispozițiunea privind limba română, **vom fi excluși de a mai lua parte la conducerea administrațiunii locale**.

-Voce : Foarte bine !

-N.Rizescu -Brănești : Nu aveți decât să vă duceți la Budapesta.

Bethlen :**Legea meseriilor** **suprimă instituțiile seculare ale micilor industriași ,confiscă averea corporațiunilor** dându-le drept cadou **Camerele de muncă** .

Cu introducerea faimoaselor examene , **se deschid porțile pentru abuzuri și selecționări** .

-I.Modreanu (Fr.Românesc –Vaida) :**Este un neadevăr ce spuneți dvs** . În privința examenelor.**Eu sunt profesor, am fost membru în comisiile de examinare a funcționarilor minoritari, și i-am trecut pe toți acei care meritau , n-a căzut nici unul.Atunci, de ce te plângi d-ta ?**

Gh.Bethlen / 3 dec.'35

▫ Concluzii:regim contra minorităților

Arătând astfel **cele mai importante doleanțe** , cu durere trebuie să constat că toate acestea sunt consecințele **unui sistem** care arată zi cu zi mai **pornit în contra minorităților și care tinde la desnaționalizarea lor** , cu toate că acest sistem ,după exemplul istoriei , nu-și va atinge scopul - cel mult dărâmbă , în loc să construiască -va provoca nemulțumiri și amărăciuni .

În contra acestui sistem declar în numele Partidului Maghiar protestul nostru categoric.

Poporul maghiar din România nu tinde la privilegiu , nu cere altceva decât drepturi egale , asigurate prin legi , o egalitate de drepturi completă și efectivă.

Cerem numai drepturile noastre naturale și protecția egală a legilor ,când aceste drepturi se violează.

Aș vrea să cred că prin această scurtă **Declarație,am atras atenția onoratei Camere și guvernului** că **rezolvarea justă a problemei minoritare** este foarte importantă și **aș vrea să sper că vom găsi mai multă înțelegere** și că , în consecință politică , de până acum, adoptată față de minorități, care formează o parte însemnată a populației , **se va schimba fundamental "**

Gh.Bethlen / 3 dec.'35

[**urmează replica lui Titulescu - vezi la fișier Minorități**]

4.)**Josif Willer (P.Maghiar),Replică la replica lui Titulescu, 3 dec.'35**

(DAD, MO 7, șed, din 3 dec.'35, p. 93 - 95)

▫ Titulescu - nu ne cunoaște !

▫ Aroganța maghiară ▫ Duplicitatea maghiară

▫ Între Geneva și Parlament... ▫ Replică lui Titulescu

▫ Abuzuri administrative cu minoritarii ▫ Românii : exemple de toleranță

Willer - Titulescu 3 dec.'35

▫ Avertisment ▫ Punere la punct.

Willer / 3 dec.'35

▫ Titulescu - nu ne cunoaște !

" D-le președinte, d-lor deputați, **deși** am ambiționat să mă perfecționez în cunoașterea limbii române, și **deși** simt că am învățat tot ce se poate învăța românește, **n-aș avea** , totuși,

îndrăzneala să-mi pot închipui că sunt în situația de a duce un duel contra unui orator cu renume mondial, cum este d-l ministru de externe.

" De aceea, vă rog , să-mi permiteți ca în cuvinte foarte serioase și sincere - dar modeste - să îi răspund , pentru că eu am impresia că d-l ministru de externe a fost rău impresionat astăzi de niște cuvinte -nici eu nu știu care au fost aceste cuvinte -atunci când ne-a spus că noi suntem agitatori peste granița țării și aici în țara noastră. "

" D-lor deputați, nu de ieri , de alaltăieri sunt în Parlament, mă cunoașteți de ani de zile.

Nu știu dacă aplauzele dvs pentru această declarație , această acuzație a d-lui ministru de externe, erau numai o aprobare a cuvintelor d-sale sau erau venite din inima dvs, având convingerea că noi nu avem alt rol aici,decât să facem agitații contra siguranței țării , contra națiunii și contra dvs.

-M.Condrus : Ce știe dl ministru, nu știi d-ta !

-Josef Willer : "Eu am impresia că d-l ministru de externe nu ne cunoaște .De aceea, înainte de toate **îl rog foarte frumos să ia informații de la banca ministerială** ,de la mulți **membri ai onoratei majorități** și de la **multele personalități** din această incintă ,care au renume și peste graniță și care pot să confirme că niciodată n-am greșit contra datoriei noastre cetățenești și datoriei noastre de deputați. "

Goga / 3 dec.'35

...Intervenție Goga: Aroganța maghiară Duplicitatea maghiară

-Goga : Dle Willer , recunoașteți că eu vă cunosc ?

-Willer : Da.

-Goga : Ei bine, atunci eu **vă spun în mod sincer :dvs aveți azi o presă mult mai puternică decât a fost presa dvs din Ardeal ,înainte de război.**Când am fost la această tribună - cu doi ani în urmă - am dat un tablou statistic al organelor minoritare și am constatat că, de unde înainte de război **aveați vreo 17 cotidiene, astăzi aveți vreo 50 .**

"Tonul, nuanța , acesta este lucrul despre care vorbea d-l ministru Titulescu ,**tonul organelor minoritare** ca și **tonul insinuant al tuturor declarațiilor dvs ,de a vă prezenta lumii civilizate în calitate de victime ale unei civilizații inferioare,victime ale unui Stat care vrea să vă strângă de gât ,tonul acesta este ceva condamnabil.**

Dle Willer, d-ta vorbești foarte bine românește, și eu sunt foarte mulțumit de aceasta .Dar aș vrea foarte mult **să fi evoluat și în simțire față de ideea de Stat Român,**așa cum te-ai perfecționat în limba română.**Vedeți, tonul acesta este inadmisibil.** S-a spus cuvântul de " sinceritate" .

Aș vrea să fim sinceri și să punem cărțile pe față. Eu mă însărcinez ca, într-un timp scurt, să vin cu fragmente din presa dvs și **să vă arăt că dvs sunteți agitatori de fiecare clipă "**

-Willer : **Presa noastră a învățat ceva de la dvs , în decursul a 17 ani .**

-Goga : **Și dvs nu sunteți agitatori numai aici ,care vă spuneți cuvântul la noi în țară și agitatorilor dvs din Ardeal ;dvs sunteți agitatori care vă trimiteți durerea peste graniță.** Tot ceea ce faceți în acțiunea intelectuală a dvs , poartă acest semn caracteristic al unei dureri și al unei așteptări în fața unor evenimente care trebuie să vie să vă salveze.

" Trebuie să constatăm, d-le ministru de Externe, că se găsesc, câte o dată,**acțiuni sporadice , individuale, la Budapesta ,care ar căuta un punct de înțelegere de la neam la neam , de la țară la țară.Se găsesc acolo oameni , care ar pune în discuție chestiunea,dacă nu este cazul ca această Ungarie , în situațiunea extrem de grea în care se găsește, să caute o înțelegere cu noi , și ca aceste două popoare , de care vorbiți dvs , în acest bazin dunărean, să se înțeleagă , fiindcă, în definitiv, noi ne dăm perfect de bine seama de realitate, noi vrem o bună înțelegere , cu poporul maghiar, și bună înțelegere și bune raporturi cu Ungaria.**

" Ei bine, de câte ori s-a manifestat asemenea fenomene sporadice individuale, **întotdeauna veniți dvs [minoritarii unguri] care de aici, cu glasul dvs,căutați să le înlăturați și căutați să descalificați la Budapesta pe omul care vrea apropiere față de București.**

Ex. : la Budapesta, un scriitor maghiar a propus ca el, Goga,să fie propus **membreu de onoare al Societății scriitorilor maghiari,**pentru merite deosebite în **promovarea traducerilor din l.maghiară.Și ungerii de aici, din țară, gazetarii unguri din București ,au protestat în gazetele lor au scris articole impertinente cerând opiniei publice din Ungaria să nu ratifice acest**

impuls Prin urmare , știi d-ta cum spune un proverb unguerec , familiarizat și cu gândirea noastră :< **Să turnăm apă limpede în pahar !>** , dle Willer .Dvs. poporul maghiar , și în special minoritatea unguerească din această țară , **trebuie să stați în fața realității.** Dați la o parte grandilocvența romantică , **căreia i-ați o căzut pradă de atâtea ori în cursul istoriei voastre , puneți-vă în fața realității , trageți concluzii din ea ;spiritul larg tolerant al acestei țări vă primește cu o singură condiție ,să vă încadrați în ideea de Stat românesc, păstrându-vă individualitatea dvs etnică,pe care numeni nu vrea să o știrbească cu nici o acțiune. "** (**aplauze**)

-Willer : " D-le Goga, **vă mulțumesc cu deosebită căldură pentru sprijinul amical pe care mi-ați acordat !** În ce privește **cazul maniestat de diferite gazete maghiare** ,constat că **unele gazete au aplaudat și sprijinit** această frumoasă concepție ,ca **să fiți membru al unei Societăți literare de la Budapesta** , iar **alte au dezaprobat** .Unii erau impresionați de **incontestabilele dvs merite literare** , **alții erau impresionați și sugestionați de atitudinea aceasta pe care o manifestați în contra noastră totdeauna , când aveți prilejul să vorbiți despre noi."**

Willer / 3 dec.'35

▣ Între Geneva și Parlament Replică lui Titulescu

"D-lor deputați, **aș vrea să expun d-lui ministru de externe - deși mă simt adânc jignit** , și ca politician și ca om, pentru că într-o incintă parlamentară , unde suntem atât de puțini ,**este extrem de greu să reprezinti o cauză , să reprezinti un popor -totuși vreau să găsec tonul care se cuvine** , ca reprezentant al poporului maghiar, pentru că eu **bag în buzunar o sută de invective și o sută de jigniri ,și reprezint acest popor și interesele lui.**

" Vă înșelați amar, d-le ministru de externe .Eu nuștiu de unde aveți această sugestie .

Noi astăzi, când am citit declarația , nu eram duși de nici o animozitate .

Noi am vrut să atragem atenția băncii ministeriale spre o situație grozavă ,și am vrut ca această situație grozavă să se îndrepte cu ajutorul și sprijinul dvs.

" Când dvs ne spuneți **să mergem la Geneva, nu este decât o glumă rău plasată** pentru că , **la Geneva, s-a spus ca să nu ne mai adresăm forului internațional ,să venim aici, în fața Parlamentului [LD : deci asta era !]**

-Voci : Dar ați mai fost la Geneva ?

-Willer : ... și **când venim și spunem ce ne doare și vă propunem îndreptări,atunci ne dați afară și spuneți să mergem la Geneva .Este o situație extrem de delicată , nu mai știm ce să mai facem. "**

Willer / 3 dec.'35

▣ Abuzuri administrative cu minoritarii

" În ce privește **problema funcționarilor**, d-l ministru al Justiției, nu știu de unde a luat informațiile sale, pentru că **am discutat această problemă cu d-sa în repetate rânduri și știu foarte bine în ce măsură d-sa cunoaște această chestie.**Știe foarte bine d-l ministru că **s-a dat un Ordin , dezaprobat chiar de către banca ministerială** .Nu sunt un om indiscret , nu pot abuza de cuvintele care mi se spun între patru ochi,dar știu și am să vă spun că **chiar banca ministerială nu prea era încântată de acest ordin,pornit din partea Departamentului Finanțelor** , care **a interzis pur și simplu discutarea cererilor de pensionare de către Casa Generală de Pensii**, ca nu cumva cineva să se sustragă examenului de l.română !

(ex cu o funcționară PTT)

-VTPrelipceanu (PNC) : Invalizii de război români care au luptat pe front, au fost revizuiți ,și nu și-au primit drepturile de 4 luni.**De ce faceți această deosebire dintre unguri și români ?**

-Willer : Pentru că dl ministru de Finanțe a făcut această deosebire , prin ordin special.

-Oscar Hahn : Știți că **pentru bursa de la Paris a reușit sculptorul Fekete Iosif. L-am votat eu, deși este unghur.**

-Willer : Am cea mai perfectă stimă pentru dvs . Sunteți un maestru de renume și un foarte bun prieten. Vă exprim toate mulțumirile mele .

-Emil Panaitescu:Universitatea din Cluj are până azi o serie de **funcționari unguri** , care **nu știu încă românește** , deoarece din considerente științifice i-am tolerat să lucreze în

instituțiile noastre .

Willer

▣ Avertisment

-Willer : " D-lor deputați, **vă declar în modul cel mai solemn** - nu știu dacă valorează ceva cuvântul și trecutul meu - că **nu eram conduși de vreo animozitate** în citirea **declarației noastre** .**Noi am dorit să vă atragem dvs atențiunea** asupra **situației precare a maghiarimii din Ardeal** . Nimic mai mult decât atât. **Rog pe dl ministru de externe să-și revizuiască părerea sa , atât de pripită asupra noastră , pentru că așa de stigmatizați nu mai putem lua locul nostru în incinta Parlamentului românesc. "**

...Titulescu : punere la punct.

- Titulescu : " **Vă duceți la Budapesta ?** Eu nu v-am spus lucruri de felul acesta ; m-am adresat dvs pe temă generală. **Eu nu-ți permit d-tale să spui că judecata mea este pripită , când de 17 ani de zile am suferit din cauza dvs în tranșeele păcii. (aplauze prelungite)** Prin urmare , **nu accept ce spui d-ta** .Cât despre prezența d-tale , mi-e foarte agreabilă aici , dar absența d-tale îmi este indiferentă " (**aplauze prelungite**)
Willer / Goga / Titulescu / 3 dec.'35

Guvern Tătărescu .Legislatura PNL. Sesiunea a IV-a ordinară , 15 nov.'36 - apr.'37

5.) **Iosif Willer (P.Maghiar) , discurs la Mesaj, Cameră , 25 nov.'36**

(DAD, MO 4, șed. de miercuri, 25 nov.'36 , p. 46 - 51)

[LD : **Ședința este condusă de vicepreșed. Emil Labonțiu ; Willer este un parlamentar "diplomat" , prudent chiar, cu experiență, bun cunoscător al limbii și mentalităților românești. Știe să ceară, să ocolească întrebările, să fie ironic sau agresiv, după împrejurări și interlocutor.**Nu ridică **nici o chestiune de interes general**, economic , social ,cultural, diplomatic , privind societatea și statul în care trăesc maghiarii. **Nici despre ungerii** , pe care îi reprezintă , nu se pot afla multe lucruri . **Doleanțe și cereri. Atât.** De data asta, parcă mai puține. Problema **revizionismului extern**, la ordinea zilei, pentru el **nu există.**]

/ Problema minoritară / cadrul general /

/ Declarații și avertismente insinuate /

/ Doleanțe minoritare : dreptul la viață, la existență :

- Eliminarea funcționarilor minoritari (examenul de I.română)

- Învățătorii confesionali și preoții - neplătiți de Stat

▣ Relațiile P.Maghiar – PNL

Willer versus I.Pop, Șt.Pop, Ghiță Pop (polemică)

Școli de Stat - școli confesionale

/ P.Maghiar - partidele românești /

Willer versus Ghiță Pop , G.Bota , Aurelian Benteoiu (polemic)

Maghiarii și Șvabii : maghiarizarea șvabilor

/ Cetățenia / Naturalizarea /

/ Presa și problemele minoritarilor / Cenzura / Campaniile de presă /

/ Autoritățile și minoritarii : jandarmii / prefectii / ministerul de Interne /

▣ Interzicerea Congresului P.Maghiar

Iosif Willer / 25 nov.'36

Pamf.Șeicaru , D.luca (ministru)

▣ Cenzura ! ▣ Campaniile de presă

Iosif Willer / 25 nov.'36

#Problema minoritară

" Am mai accentuat în repetate rânduri că una dintre cele mai importante **condițiuni ale consolidării țării este : rezolvarea definitivă a problemei minoritare**, spre mulțumirea tuturor . **Avem ferma convingere** că această părere o împărtășesc chiar și conducătorii vieții noastre politice ,cel puțin cei care înțeleg **să se debaraseze de niște idei preconcepute** , preferând interesele superioare ale națiunii ,față de succese personale trecătoare , ori de popularitate momentană a partidului lor.

" Astăzi, când lumea civilizată **merge spre o îngrozitoare prăpastie**, și cum **popoarele nu le putem salva de catastrofă decât cu forțe unite și un adânc simț de răspundere** , trebuie **să stăruim cu lealitate și bună credință reciprocă**, că **tratamentul problemei minoritare** , care este atât de importantă chiar și pentru viitorul Statului, **să fie îndrumat spre o direcție sănătoasă și mulțumitoare** pentru toată lumea.

Vă declar că **dorim să ținem cont de realitate .Nu vrem să uităm , dar să nu uitați nici dvs , că suntem și noi, minoritarii, cetățeni cinstiți ai României** , trăim în regiuni unde majoritari și minoritari, români , maghiari și germani , locuiesc împreună și în mai multe părți amestecat.

"Suntem aici ca să asigurăm - în bună înțelegere cu dvs și cu respectarea intereselor Statului - **posibilitatea conviețuirii pașnice ale acestor popoare și ca să vă arătăm piedicile care opresc propășirea propriului nostru neam ,cerând înlăturarea acestor greutăți.**

" Așa dar , activitatea noastră își are importanța , chiar și **din p.d.v. al consolidării țării .**

Președintele nostru* v-a oferit anul trecut **sincera noastră colaborare și cu toate că cuvintele lui au căpătat un răspuns uimitor și nemeritat ,în interesul cauzei , vă reînnoim declarația de anul trecut ,subliniind și de data aceasta deplina noastră bunăvoință ."**

losif Willer / 25 nov.'36

#Stil și avertismente

[LD : probă de umilitate arogantă; probă de politețe glacială și diplomatică ; aceleași doleanțe și presiuni ,într-un alt limbaj]

"DI Dinu Brătianu,președ.PNL,a simțit **actualitatea chestiunii minoritare** ;aceasta reese și din **declarațiunea d-sale ,rostită la Congresul de la Oradea,spunând că minoritățile din România sunt mulțumite cu situația lor .Este firesc ca dl Dinu Brătianu ,ca bun patriot , își pune fiecare cuvânt în concordanță cu interesele națiunii sale .**

"**Dacă ,însă ,aici ,între noi, dorim să vorbim cu franchețe și urmărim rezultate reale , găsim că ar fi bine să întrebăm și să ascultăm însăși minoritățile** ,căci ele sunt cele mai chemate să răspundă .Suntem de părere , d-lor, că **ar fi greșit să așteptați de la noi repetarea veșnică a declarațiunilor de lealitate și , de asemenea ,ar fi o greșeală fundamentală , dacă ați refuza să ascultați dorințele și plângerile noastre** .Căci **faptul în sine ,că venim aici la tribuna țării cu diferite cerințe și observațiuni ,vorbește despre loialitatea noastră și vă rog să mă credeți că vom fi cei mai fericiți ,văzând că doleanțele noastre vor fi examinate și soluționate .**

" Vă rog , deci, d-lor deputați, **să binevoiiți să mă ascultați prietenește .Luați în considerație că îmi fac pur și simplu datoria față de poporul și partidul maghiar,în numele căruia am onoarea a vă vorbi,și stau departe de intenția de a fi provocator** ,știind foarte bine că **,printr-o atitudine inadmisibilă ,mi-aș agrava propriul meu rol , precum și situația consângenilor mei .**

losif Willer / 25 nov.'36

#Doleanțele minoritare :Dreptul la viață , la existență

" Dreptul cel mai elementar și cel mai natural al fiecărui om, precum și al fiecărui popor, este : **dreptul la viață , dreptul la existență** , și anume la o existență omenească .

Acest drept elementar ne este din zi în zi mai periclitat .

Straturile noastre intelectuale au primit nu de mult o lovitură mortală ,și nu văd nici un semn care ar arăta îmbunătățirea situației în viitor.

...Funcționari aruncați pe drumuri

Funcționarii publici minoritari au fost aruncați pe drumuri și, cu toate că dl prim-ministru a declarat în fața delegației partidului nostru ,iar d-l ministru de Finanțe în ședință plenară a Parlamentului ,**că cei concediați** ,în modul cel mai firesc, **vor primi pensia corespunzătoare** anilor serviți, **totuși nu s-a luat nici o măsură în această privință.**

Ba chiar **nici cei bolnavi nu obțin ieșirea la pensie** până nu prezintă **certificate** asupra trecerii **examenului la limba română** ; iar procurarea unor astfel de certificate le este imposibilă , tocmai din motivul că sunt bolnavi .În locul celor concediați cu duiumul, **nu au fost numiți aproape nici un maghiar !Suntem eliminați ,pe rând** ,și din întreprinderile industriale și comerciale !

În zadar am primit asigurări cu ocazia desbaterii **legii asupra protecției muncii naționale** , că noțiunea de "**român**" înseamnă "**cetățenie română** " , și deci că cuprinde și pe cetățenii minoritari ;**presiuni multiple** constrâng întreprinderile la **concedierea angajaților minoritari** fac imposibilă angajarea noilor brațe de muncă minoritare .

-Ionel Pop (PNT) : D-le Willer ,Credeți oare dvs că **funcționarii români ,tot din Ardeal ,nu au avut aceeași soartă** , pe care dvs o descrieți și în contra căreia vă plângeți ?Nu sunt printre funcționarii români din Ardeal, o serie de concediați ?

-Willer : Din cauză că nu știu românește ?

-Ionel Pop :Din orice cauze .Vreau să vă atrag atenția că nu este un tratament aplicat în special funcționarilor unguri. [dă o serie de exemple]

-E.Abrudbanyai : Dvs citați niște cazuri ,**noi suferim de un tratament general.**

-Francisc Laar : Dvs aprobați acest procedeu ?

-Willer :**Eu sunt aici ca să arăt ce ne doare pe noi ; cu examenul de I.română au fost aruncați în stadă funcționari unguri** , deși vorbesc românește mai bine decât românii. Este o doleanță specific minoritară.Noi am fi de acord cu "**numerus valahicus**" ,**dar acum se aplică " numerus nullus"**

#Învățători confesionali și preoți neplătiți

Tot o situație tristă despre care nu aveți cunoștință este cea a **învățătorilor confesionali și a preoților**. Lipsa totală a ajutorului de Stat , **disproporția** , **mai bine zis nedreptatea făcută preoților ,lovește tocmai în clasa intelectuală** și face ca **tinerii să fugă de aceste cariere** , care ar fi cele mai potrivite pentru a îndrepta poporul spre o viață cumpătată și cu frica de Dumnezeu ,cariere prin care acești **oameni îndeplinesc o misiune în Stat** .

-VTPrelipceanu (PNC) :**Această problemă a preoților nu trebuie s-o socotiți ca privind exclusiv pe minoritari.** Dvs trebuie să știți că **sunt preoți ortodoxi** ,care fac parte **din biserica dominantă de Stat** , și care **funcționează onorofic, fără salariu.De aceea, nu trebuie să faceți din această situațiune un pretext de învinuire a unor persecuții în contra minoritarilor , fiindcă constatările dvs sunt nedrepte**

-Willer :D-le deputat Prelipceanu , cu ce am meritat eu de la dvs acest limbaj atât de ostil ?
[LD Atenție la proces de intenție !]

-VTPrelipceanu :**Nu este ostil, este drept !**

-Willer :Eu am spus acest lucru și la minister, și mi s-a promis că vom discuta la buget .

-Justin Stănescu (PNL) :**Sunt 6.000 de preoți ortodoxi care slujesc onorofic.**

-Willer :Eu sunt primul care va protesta contra acestei situații.

-VTPrelipceanu :Bugetul Statului **nu poate să satisfacă aceste cerinți,și nu este permis să bateți monedă din această neputință** de a satisface dezideratele dvs
Dvs întrebuințați **un limbaj de domnișoară de pension** ,pentru a spune **lucruri care sunt direct iignitoare pentru noi .**

-Willer :Am avut prilejul să arăt d-lui ministru că, de pildă,**episcopul Bisericii Unitariene, are mai puțin leafă decât portarul Parlamentului.**

-NCPopescu (PNL) D-le deputat, vă urmăresc totdeauna de la tribună ,și **aș vrea să aud o dată** ,din partea unui reprezentant al dvs , relevându-se un lucru bunfăcut de administrația noastră **Dvs vorbiți numai de persecuțiuni .**

-Willer :Vă rog să așteptați sfârșitul, când veți auzi și aceasta .

Iosif Willer / 25 nov.'36

Ionel Pop, Ștefan Pop, Ghiță Pop / intervenții

#Școlile de Stat,școlile confesionale

În afară de situația precară a generației de astăzi, grija noastră cea mare este ce o să fie cu copiii noștri . Învățământul primar, profesional se lovește de greutate mai mari.

Art.7 din legea învățământului primar al Statului, dă posibilitatea ca **elevii minoritari să fie educați în limba lor maternă** .Față de aceasta, **statistica secțiunilor maghiare** de la școlile primare de Stat ,precum și a elevilor maghiari, **arată o situație precară**.

Din cele 427 școli primare de Stat ,care ar trebui să aibă secțiuni maghiare ,la sfârșitul anului 1934 / 1935 ,după 5 ani, nu sunt decât **112 școli cu secțiuni maghiare** .

În aceste 112 școli, **sunt cuprinși 11.480 copii maghiari**,dar **175.000 copii maghiari nu sunt cuprinși în aceste școli** .

...Ionel Pop:intervenție

-Ionel Pop : Câte școli de Stat au fost în Ardeal , înainte de 1918 ,cu limba de predare românească ?

-Willer :Nu vreau să înveninez situația ;pentru că **poporul meu m-a trimis aici să vorbesc cu dvs nu asupra trecutului,ci asupra viitorului** .[-----]

-Ionel Pop:Înainte de unire nu exista în Ardeal **nici o școală de Stat cu secțiune românească !**

-Willer :Vă mulțumesc foarte mult, dle deputat Pop,și nu știți cât de recunoscător vă sunt față de această intervenție ,atât de ostilă, atât de plină de venin .Dvs, astfel, vă justificați foarte mult **[LD Atenție la proces de intenție !]**

-Ionel Pop : **Nu am nici o ostilitate** , nici față de dvs personal, pe care vă stimez foarte mult, și cu atât mai puțin **față de cetățenii acestei țări** , reprezentați prin dvs,adică **față de concetățenii unguri. Eu admit că se fac greșeli** în ceea ce privește tratamentul acestor cetățeni ai României , și **avem cu toții bunăvoința ca minoritățile din România să aibă ,în ce privește cetățenia, o mentalitate românească**.Însă, atunci **când dvs puneți chestiunea în mod tendențios**,să-mi permiteți să intervin și să arăt că **anumite doleanțe pe care dvs le aduceți aici,nu sunt specific ungurești ,ci ale țării întregi**.

-Willer : Când eu v-am spus că **noi am dat ajutor de stat școlilor dvs [confesionale]** , iar dvs nu ne dați, ce tendențiozitate este asta ? **Vrem să primim și noi ajutor de Stat !**

-Ștefan Pop : Sub regimul unguresc , era **o singură școală românească pe care o ajutați dvs. Aceasta este mica deosebire ,dintre vechiul regim și regimul nostru** .

-Willer :Dta ești expert specialist în această materie ! Cum poți să spui aceasta ?!

losif Willer - Ghiță Pop / 25 nov.'36

...Ghiță Pop:intervenție

[LD : se putea , oare , ca național -țărăniștii să piardă vreun prilej de a atacă PNL și pe oricine i-ar fi sprijinit ?! Mie mi se păruse, la un moment dat, că ei vorbeau ca ardeleni !

Ei bine, nu !

-Ghiță Pop: Dați-mi voie , nu am intențiunea să vă tulbur, țin însă să **subliniez un lucru**. Dvs totdeauna, și la Mesaj și în alte ocazii, înșirați un număr mare de plângeri împotriva guvernului României.Eu vă recunosc, cu toată lealitatea, că **unele dintre ele sunt întemeiate** ,însă vă întreb dacă **dvs și Partidul Maghiar aveți autoritatea morală de a le aduce aici** , când **ați votat întotdeauna și sunteți în perfectă înțelegere cu guvernul liberal** .

Cum se face că , în afară **dați ordin alegătorilor să voteze cu guvernul** , de care vă plângeți că vă persecută,și aici, în Parlament , ridicați plângeri , pe care să le citească toată Europa

-Nichifor Robu : Este o duplicitate ;faceți pact cu țărăniștii , și votați cu liberalii **(ilaritate)**

-Ghiță Pop :Noi nu am făcut nici o dată pact cu d-lor ! **D-l Goga, însă a făcut .Aceasta însemnează că aruncați praf în ochii mulțimii ,înșelând-o prin combaterea guvernului , cu care , dedesubt , sunteți înțeleși**.

-Willer : Sunt anumite **lieduri de Schuman și Schubert** ,de care sunt încântat să le aud sau să le cânt de sute de ori ;dar **lied-ul d-tale** , pe care l-am auzit aici cel puțin de zece ori , **este plictisitor** .

losif Willer / 25 nov.'36

...Șvabii maghiarizați

G.Bota ,Ghiță Pop , Aurelian Benteoiu:intervenții

-**G.Bota** (PNL) : Este o chestiune care nu aparține nici trecutului , nici viitorului,ci prezentului În județul Sălaj și în județul Satul- Mare sunt vreo 37 de sate șvăbești .

Aceste sate sunt maghiarizate prin biserica romano-catolică .Preoții și toată Episcopia de la Satul -Mare este în mâna acestor sate șvăbești care au în frunte pe episcopul Fiedler.

Ce s-a întâmplat ? **Noi, național-liberalii, ca și național-țărăniștii, la cererea șvabilor,am introdus limba română de predare în școala primară cea germană ,pentru reorganizarea șvabilor.**Cred că este un gest frumos.

-**Ghiță Pop** : **DI Willer s-a împotrivit !**

-**George Bota** : Ce s-a întâmplat ? **Preoții romano-catolici , care sunt unguri, au refuzat să primească limba germană.** Chiar alaltăeri - fiindcă eu vin de acolo -**mi-a spus un avocat de-al lor : < dacă dvs ne luați pe șvabi de la școlile noastre ungurești și-i dați la școala șvăbească , cu limba de predare germană, atunci noi trimitem elevii la școlile Statului. >**

Adică, numai atunci îi trimit la școlile Statului, când nu pot să-i mențină maghiari.

Prin urmare, **școlile lor și azi duc o politică de maghiarizare , sau, cel puțin,de menținere a maghiarismului ; aceasta este situațiunea.**

-**Willer** : Dacă vrem să studiem această chestiune *sine ira et studio*,nu cu acuzațiuni și învinuiri - pentru că , atunci, nu vă stau la dispoziție -vedem că aici este o mare problemă de principiu.

Dvs aveți un alt punct de vedere , și bizuiți, fiindcă sunteți mai tari,iar noi minoritarii mai slabi, nu putem menține teza noastră ,dați-ne voie să fim convinși că noi avem dreptate.

Se pune aici **problema naționalismului.Naționalismul este un crez, ca și religia.** Nu este , oare , și pentru sufletul dvs tot așa de sfânt naționalismul , ca și religia,care vă duce spre cel Atotputernic ? **Nu se poate schimba de azi pe mâine , după ordinele autorităților !**

Să revin asupra acelor **șvabi maghiarizați.Dacă cunoașteți această istorie, vă rog să o spuneți, pentru că , altfel induceți în eroare auditoriul.Acești șvabi au venit cu veacuri înainte ca niște servitori la contele Karoly.**

-**Ghiță Pop** : Inexact ! Erau colonoști, nu servitori !

-**Willer** : Astăzi are cu totul alt sens noțiunea de colonist , ca pe vremea aceea.**D-le Ghiță Pop, dacă sunteți de bună credință, atunci trebuie să recunoașteți că ,dacă numim pe șvabii din Banat colonoști,nu-i putem numi ca atare și pe acești șvabi din Sălaj , căci au venit ca iobagi .**

-**Gh.Pop** :Altceva este iobag, altceva este servitor.

-**Justin Stănescu** : Dvs susțineți că toți Românii au venit ca colonoști în Transilvania !

-**Aurelian Benteoiu** (subsecrera de Stat , Interne) **Atunci religia de care vorbeați adineauri , nu este valabilă pentru iobagi, ci numai pentru magnați !**

-**Willer** : Dle ministru , **intervenția dvs a fost pripită.** Trebuia să așteptații ca să termin fraza , fiindcă **dvs sunteți nițel mai tare , vă rog rog cel puțin atâta indulgență să aveți față de mine , să așteptații să mă exprim . [LD Atenție la proces de intenție !]**

Stăpânii pământurilor pe care s-au așezat acești iobagi , fiind maghiari,Șvabii au făcut căsătorii cu familiile maghiare și așa s-au maghiarizat nu însă prin lege și prin jandarmi care să scoată elevii de la școala de Stat ,și nici prin executori care să vină cu vânzări silite , așa cum se petrece astăzi ,cu cei care nu vor să părăsească vatra ungurească .

Eu vă spun :dacă astăzi , cineva dintre șvabii maghiarizați se simte german , nu ne trece prin minte să-l reținem în vatra ungurească. Eu am cerut la minister și chiar la colegii mei germani , i-am rugat să facemcomisiuni mixte care să cerceteze , iar acei care vor să se declare germani ,să fie considerați germani.

[urmează o polemică între Willer și Bota , în care fiecare susține că ei vor sau nu]

-**Ghiță Pop** : Dvs ați afirmat că nu țineți să maghiarizați pe germani și să le impuneți limba ungurească. Vă aduc o singură pildă, și este aici dl deputat Josika(**întreruperi de la Maghiari**)

-**Pamfil Șeicar** : Dlor, vă rog să ascultați pe dl Ghiță Pop, d-sa a fost ministru de Stat al Minorităților [**guvern PNT**] și mențiunile d-sale sunt foarte precise

-**Gh.Pop** : Anul trecut, Ministerul Instrucțiunii a dispus ca într-o comună oarecare ,[**jud.Sălaj**] unde locuitorii cereau să facă limba germană...

-**I.Josika** : Care comună ?

-**Ghiță Pop** :ministerul a căutat să se conformeze dorinței populațiunii.

Atunci, d-l deputat Josika , pentru care , de altfel, am toată considerațiunea, a intervenit la minister, protestând și spunând că populațiunea toată este complet ungurească și este o absurditate să se impună limba germană unor oameni care nu știu și nu voiesc să învețe limba germană .Ministerul, nedumerit, a trimis acolo un inspector sas care a cercetat amănunțit , și a constatat că toată comuna este germană ! 96 % este populație germană !Și d-lor caută să impună limba maghiară în această comună !

-I.Josika :D-lor, recunosc că o parte din locuitorii acelei comune vor să fie maghiari,iar altă parte vor să fie germani . Eu am cerut să se examineze care este dorința populației, pentru că o parte din locuitori au cerut menținerea limbii maghiare .Acel inspector sas, a vorbit numai cu aceia care voiau limba germană.

-Pamfil Șeicaru : Care este proporția dintre maghiari și germani în acea comună ?

-I.Josika : Jumătate și jumătate .

-Șeicaru : Și atunci, pentru că este jumătate -jumătate, trebuie să fie ungurească ?!

-Iosif Willer : Propune acea comisie mixtă , maghiaro-germană, care să meargă din sat în sat, și dacă locuitorii vor spune că sunt germani ,declaram că nici o dată nu vom atinge naționalismul lor german." [Ghiță Pop anunță că va face o interpelare pe această temă]

Iosif Willer / 25 nov.'36

#Cetățenia /Naturalizarea .

-Willer:Să mi se permită să arăt încă o chestiune importantă , a cărei rezolvare se cere în mod imperios. Este chestiunea cetățeniei , pe care mai mulți miniștri de Justiție au vrut să o soluționeze , însă, din nefericire , nici unul nu avea timpul necesar.

" D-lor, este enorm numărul familiilor minoritare a căror cetățenie nici până acum nu s-a rezolvat .Mai multe mii , au cerut cetățenia și sunt și mai mulți care au omis a cere în termen înscrierea ulterioară , prin urmare situația lor , în prezent , a devenit precară.

"Petițiile minoritarilor , pe care le-au înaintat în termene ,ani de zile stau nerezolvate ,și dacă sistemul actual nu se va schimba , o să mai dureze câțiva ani .Dintre acești petiționari , cel puțin 90 % sunt născuți și crescuți în această țară ,și suferă numai pentru simplul motiv de a fi omis o simplă formalitate ." Știm cu toții că neclarificarea cetățeniei are consecința de a pierde serviciul ,de a nu putea cumpăra imobile ,de a nu primi carte de lucru , etc , ba , mai mult , reprezintă și pericolul de a fi expulzat .

"În ce privește cererile de naturalizare , de asemenea este mult de dorit , întrucât petiționarul , înainte de toate, este obligat să facă dovada că a renunțat la cetățenia avută, iar pe cea română abia după un stagiul de 10 ani , o primește.

În acest timp,este fără cetățenie, expus pericolului de a fi expulzat ,iar după terminarea stagiului ,obținerea cetățeniei rămâne problematică.

"Rugăm pe dl ministru al Justiției , în care cunoaștem un bărbat echiatabil și cu suflet ales, să studieze și d-sa această problemă , iar noi cu bucurie îi punem la îndemână datele necesare și concepțiile noastre

Iosif Willer / 25 nov.'36

#Presa și problemele minoritare

" Ne-am exprimat deja convingerea că situația critică a minorităților, în deosebi a celei maghiare ,se atribuie agitațiilor neînfrânte care se desfășoară în contra noastră ,de ani de zile în presă , și este regretabil că nu avem posibilitatea să ne apărăm.

" În nenumărate rânduri am solicitat pe distinși bărbați ai condeului ,cu care am raporturi cordiale,să-și dea seama câtă ură și ce atmosferă insuportabilă se naște în urma agitațiilor zilnice. [-----]

-I.Totu : De ce nu faceți apel și la presa maghiară ?

Iosif Willer / 25 nov.'36

...Polițistul ,jandarmul , învățătorul și...minoritarul

"Învățătorul de la țară, funcționarul subaltern sau jandarmul nu au simțul de judecată față de slova scrisă."Fiecare se consideră ca mântuitorul țării, și, fără simțul criticii,primește acuzațiile,iar jandarmul ale cărui atribuțiuni de ordine sunt foarte necesare și pe care , cu simțul

nostru cetățenesc disciplinat , suntem gata să-l ajutăm,deține o autoritate atotputernică în toate împrejurările vieții sociale, culturale.Fără pregătirea specială , fără judecata necesară și, în aplicarea metodelor cunoscute, nu cunoaște nici o limită.

" Nu există nici un motiv serios care ar pretinde acestea .Din contră, un om inteligent cu intenții bune poate atrage minoritățile , și ,pe lângă acest fapt,poate asigura ordinea și armonia sub toate raporturile sociale.Ex.pozitiv :Brașovul. Vă dau numai un singur exemplu : dl prefect al Brașovului.Brașovul este unul dintre centrele cele mai delicate , unde conviețuiesc 3 popoare,deci se pot ivi numeroase ocazii pentru o atmosferă și noi avem o nespusă bucurie ca,de la tribuna țării,putem aduce omagiul de recunoștință muncii sale, demnă de remarcat ,și o facem fără părtinire ,pentru a vă păstra deplina noastră obiectivitate.[-----] [Iosif Willer](#) / 25 nov.'36

#Interzicerea Congresului P.Maghiar!

[LD : este evident că ține discursul nu numai pentru Parlament, ci pentru sensibilizarea opiniei publice externe . Despre cauzele neîncrederii românilor în acțiunile minorității maghiare , nici un cuvânt !]

"Onoratul guvern, în loc să ne ia apărarea , cade și el victimă opiniei generale și,în măsurile sale, se manifestă o neîncredere dureroasă.Nimic nu dovedește mai mult dezorientarea și neîncrederea decât faptul că chiar și adunarea generală din acest an a Partidului Maghiar , a fost oprită .Ministerul de Interne nu știe că congresele partidului nostru au fost totdeauna caracterizate de ordine și de disciplină exemplară .Cuvântări fără răspundere nu s-au ținut nici o dată,și nici nu am primit reproșuri pentru astfel de fapte și încercări.Îl asigur pe onoartul guvern că adunarea noastră nu ar fi periclitat ordinea publică , nici liniștea generală . "Când ,însă ni s-a interzis congresul, tot atunci în Capitala țării, și în centrele de la țară celelate partide au mișcat mase considerabile , au aranjat manifestații ,e firesc că acest tratament deosebit a stârnit amărăciune și indignare ."

[Iosif Willer](#) / 25 nov.'36

#Cenzura !

...D.luca (ministru) Pamf.Șeicaru -intervenții

[LD : în toate cazurile, Willer nu discută problema de fond .Ce contează motivul pentru care un român se enerva pe spusele lui Mussolini , amenințând cu o noapte a sfântului Bartolomeu?! Important era că se proferase o amenințare la adresa ungarilor ! Asta pe de o parte .Pe de altă parte ,ce disproporționalitate de informație între cititorii celor două limbi !]

"Acest tratament deosebit trebuie înlăturat și scoasă din funcțiune cenzura .

Articolele noastre sunt cenzurate fără cruțare .Scriitorii noștri cei mai pregătiți sunt cenzurați cu o penibilă ignoranță ,iar articolele care agită atmosfera în contra noastră ,cu tendințe inexplicabile ...

-I.Totu: Vă rugăm să nu insinuați ...

-I.Willer :Din toate colțurile țării adunăm articole pline de ură și de dispreț,la care nu putem și nu vrem să răspundem. [LD Atenție la proces de intenție !]

Ex. Articol de fond , semnat Dobrota , din " Glasul Românesc " (Odorhei , 12 nov.)

< Dacă Mussolini vrea să scape pe unguri de sub robia românească,iată îi dăm și noi o mână de ajutor : vom aranja o noapte de sfânt Bartolomeu , după care pot veni italienii să adune trupurile maghiare de pe pământul Ardealului ; vor scăpa ungurii noștri din robie , iar noi de o problemă care ne cauzează atâta zgomot >

-Gh.Pop : Dle Willer , aveți dreptate , dar este o foaie obscură , nu știe nimeni de ea,este cenzurată ?

-Willer : În fiecare localitate există asemenea foi .

-Pamfil Șeicaru :Dle Willer , recunoaștem că d-ta ai o situație superioară cunoști românește ; noi nu cunoaștem ungurește .Sunt sigur că dacă ași urmări o săptămână presa maghiară , care apare în Ardeal, ți-aș putea prezenta fragmente de aricole de care desigur că d-ta te-ai desolidariza .

-Willer : Eu nu citesc decât presa care corespunde gustului meu .

-Șeicaru : **Atunci de ce vrei d-ta să solidarizezi întreaga Cameră cu proza nesocotită care apare într-o foaie obscură ?**

-Gh.Pop : D-le Willer , vreau să vă amintesc un caz foarte interesant .-ați putea să-mi dați lămuriri asupra **cauzelor care au determinat guvernul să suspende " Brassoi -Lapok " ? Nu cumva Partidul Maghiar are o legătură cu această chestiune ?**

-Willer :**Această suspiciune elegantă a d-lui Ghiță Pop , [LD Atenție la proces de intenție !]**mă îndrituește să **rog pe dl ministru de Interne luca și pe dl subsecretar de Stat , Benteiu , să ne spună dacă nu cumva losif Willer , în calitate de secretar general al Partidului Maghiar , n-am intervenit pentru " Brassoi -Lapok " și dacă n-am protestat pe la ministere pentru acest lucru ? ar d-le Șeicaru , când în 1931 , a mai fost suspendat acest ziar , v-am rugat pe dvs să interveniți pe lângă guvern să **contramandeze măsura .Nu pot să spun nici azi altceva : mi-ar fi rușine să mă solidarizez cu o măsură de suspendare a unui ziar !****

-D.luca (ministru de Interne) : **Dlor deputați , recunosc în fața Camerei că dl Willer a intervenit la minister , ca să ridicăm dispoziția de suspendare a aceluia ziar și declar aici că oricare ar fi intervențiile , când ai o răspundere în fața țării și a neamului , nu cedez !** (aplauze , strigăte de bravo)

-Willer :Dle ministru , eu am intervenit atunci cu motivarea că **măsura dvs era nemotivată.** De aceea , **sper că veți reveni asupra acestei măsuri atât de draconice fiindcă nici o măsură nu poate să dureze în vecii vecilor , aceasta când este vorba , ai ales , de o măsură nemotivată.** [Urmează o altercație **Virgil Solomon - Willer** , pentru că acesta nu-i mai dă voie lui Ghiță Pop să-l întrerupă]

I.Willer / 25 nov.'36

6.)Dr.Lu"ko" Gabor ,**A moldovai csangok** , Budapest , 1936

Cf.Avram P.Todor , Ceangăii din Transilvania și Moldova / documentar , hărți , statistici / (BCS , Mss 17.685)

[LD : cândva am lucrat la un documentar privind minoritățile. Atunci am văzut acest fabulos documentar al lui Avram Todor. . Un coleg a adus la institut niște hărți , făcute pe calc , cu această cotă. Mi le-a dat . Le am într-un plic.... Extrag câteva date ... dar este riscant , pentru că hărțile sunt **tipărite la Budapesta** , nu au legendă și denumirile sunt ungurești .

Poate mă uit la cartea lui Dimitriu -Snagov și **Ceangăii ...**]

- Date statistice referitoare la ceangăii din ținuturile Moldovei
- Așezări de ciangăi și secui în ținuturile Bacău și Trotuș (hartă maghiară)
- Așezările secuilor și ceangăilor .unguri din ținutul Romanului
- Ceangăii în Transilvania și Banat▫ Maghiarii din Moldova (sec.XIV-XVI)

▫ Date statistice referitoare la ceangăii din ținuturile Moldovei

Anul	Autorul	Trotuș	Bacău	Roman	Nord-estMold.	Total suflete
1588	Brutti	-				15.000
1597	Quirini	394	1692	1534	1987	5.607
1641	Baksich					4.000
1646	Bandinus	807	1394	1158	2138	5.497
1668	Piluzzi	1.200	1.100	115	2.584	4.999
1744	Jezierski	-	2.800	200	1.400	4.400
1800	Gatti I	1.144	6.497	3.721	633	12. 015
1801	Gatti II	1.500	7.055	3.81	687	13.057
1807	Hammer	1.581	8.875	10.059	792	21.307
1814	Berardi	1.854	10.189	9.888	1.400	23.331
1822	Raab					40.000
1824	Lippa					50.000
1844	Jerney I	6.944	17.318	13.403	5.976	43.641
1851	Jerney II	8.475	17.256	13.727	5.726	45.182
1852	Șuțu	3.369	18.612	12. 924	6.115	46.020
1857	Kovacs	8.899	17.758	14.118	6.885	47.660
1859	Damkovitz					48.880

1860	Lejean	8.369	18.612	12.572	3.065	44.116
1868	Imets	10.223	21.466	17.187	7.469	56.345
1900	Golescu	11.348	21.051	22.117	6.682	61.197
1902	Auner	12.841	22.945	22.207	6.608	64.601
1930	Domokos	17.850	28.770			

▣ **Așezări de ciangăi și secui în ținuturile Bacău și Trotuș (hartă maghiară)**

Între cursurile de apă **Trotuș - Tazlău -Bistrița , Lespezi, Siret**

Ciughieș, Brusturoasa, Dărmănești, Comănești, Tg.Ocna, tețcani, Gura Văii, Onești, Borzești, Bacău, Barați, Secătura, Albeni, Fărăoani, Buchila, Cleja, Somușca, Fundu Răcăciuni, Berindești, Capăta, Gropile, Păltinata, Orbeni, Corbasca, Unguri Găiceana, Vladnic, Tămași, Chetriș, Buhoci Bejghiru

▣ **Așezările secuilor și ceangăilor .unguri din ținutul Romanului**

Pe cursurile Trotuș, Siret, până la Prut Piatra Neamț, Neamț Tg.Ocna, Bălușești, Poiana Iurașcu, Murgești , Hârlești, Răducăneni , Vaslui , Huși ,

▣ **Ceangăi în Transilvania și Banat**

Șapte-sate, Krizba, Apaca (Brașov) Datk (Jud.Târnava Mare) Bodola, Arapatak, Erosd ,Elopatak ,Keresvar (jud.Trei Scaune) ; Zsombor (Odorhei) ; Marosludas (Turda) ,Deva Vajdahuniad (Hunedoara) Gyrok (Arad)

▣ **Maghiarii din Moldova (sec.XIV-XVI)**

Bistrița , Tulgheș, Gherăești, Răchiteni, Adjudeni, Roman, Piatra Neamț, Bicz, Trotuș, Bacău, Fărăoani

7.) **Gyori Illés Istvan "Metamorphosis Transylvaniae "**

Kiadtu az Uj Transilvanis , Cluj, 1937

Cf.Todor Avram, "**Transilvanismul.Sufletul ardelean.Ideea ardeleană.**"

[BCS , Mss 17.685]

[**LD: 21 nov.2003.Folosesc câteva extrase traduse de Todor Avram, așa, ca idee, și mă gândesc ce handicap avem noi prin necunoașterea limbii maghiare. În interbelic, ardelenii care apucaseră să trăiască în vechea Austro-Ungarie , cunoșteau maghiara, încât dialogul era pe un teren cunoscut . Bine'nțeles, pe firul urmărit de Todor Avram,el citează mai ales autori maghiari cu tendințe democratice, să spunem de "stânga" , curent intelectual, scriitoricesc, reprezentând curentul " ideii ardelenesti " ... într-o idilică colaborare ardelenescă , dacă se poate ... cumva autonomă.Datorită evoluției evenimentelor apropiate ... acest curent a dispărut subit în 1940 și , după părerea mea ,revine din când în când, în momente de confuzie sau tranziție.] [**LD: atenție !** Revezi fișierul anterior , tot la AvramTodor, problema maghiară .]**

Kuncz Aladar /'36

< **Dovada ideii ardeleni este Ardealul însuși , încorporat în ea. Și mărturii sunt popoarele ardeleni care pot trăi alături fără să renunțe la caracteristicile specific naționale .**

Acesta este un program gata , crescut din condițiile ardeleni . >

[**LD : Nu am tremă și accente corespunzătoare la alfabetul maghiar și german.**

Folosesc semne alăturate]Doc.integral- fișier Maghiari II

Gyori Illés Istvan / 1937 / retro '1919/ (p. 11-19)

▣ Clasa politică maghiară din Transilvania ▣ Speranța în armata română .

▣ Refuzul jurământului ▣ Rezistența pasivă ▣ Repatrierea în Ungaria

▣ Unguri în parlament românesc / 1937)

▣ Revizionismul maghiar versus Intoleranța românească

▣ Necesitatea apropiării dintre cele două țări și popoare .

Gyori Illés Istvan / 1937 / retro '1919/
(p. 11-19)

▣1919.Clasa politică maghiară din Transilvania

▣Speranța în armata română .

Suntem nevoiți să mărturisim că **maghiarilor de aici** [din Transilvania] , tocmai atunci în vremurile critice [1918-1919] **le-au lipsit conducătorii politici competenți**.

Conducătorii dinainte și din timpul războiului , o parte **s-au retras** la adăpostul palatelor ferite de bombardamente din **Budapesta** , așteptând în confort evoluția crizelor ;**altă parte au emigrat în străinătate** , **evitând calea răspunderilor pentru trecut** ;**cei puțini, câți au rămas, n-au îndrăznit să-și asume obligația inițiativei**, sub nici o formă .

Ordinea răsturnată și anarhia provocată de soldații înarmați care se întorceau de pe front, putea fi frântă numai cu mână energică ,dar diferitele **Consilii Naționale** au fost **complet neputincioase în fața curentului distructiv** .

Când în **martie 1919** ,s-a proclamat **Republica Sovietică** , **societatea maghiară spera limpezirea situației de la armata română** , care sosea în unități compacte.

Așa se explică **fenomenul** , **aparent ininteligibil**, că **burghezia maghiară a câtorva orașe ardelenne** (care a suferit **încercările grele ale stăpânirii roșii**) **a salutat armata română ca pe eliberatori** .Astfel , la **Oradea, Satu Mare, și alte orașele** , **burghezia maghiară zorea intrarea armatei române** .**Conducătorii maghiarilor își imaginau** că "**eliberarea**" este o stare de tranziție , dar curând , în urma **armatei române**, **a sosit și administrația românească care s-a grăbit să organizeze orașele " eliberate"**

Gyori Illés Istvan

▣ Refuzul jurământului

▣ Rezișența pasivă

▣ Repatrierea în Ungaria

În aceste vremuri tulburi, **maghiarimea a simțit puternic lipsa conducătorilor** .

)! **Dacă ar fi avut măcar un singur conducător** care,față de dispozițiile contradictorii budapestane, ar fi lansat lozinca < **Toată lumea să rămână pe loc! Toată lumea să depună jurământul !** > cu totul **altfel s-ar fi format situația maghiarilor** ajunși **sub stăpânire românească** .Dar nimeni n-a vrut să apară și **să-și ia responsabilitatea** pentru ca **funcționarii care au jurat credință lui Francisc Iosif, Carol IV și Consiliul Național Maghiar** ,**să jure regelui românilor** , **să accepte oferta conducătorilor români și să nu-și saboteze funcțiile** în speranța că **Românii nu le vor ocupa posturile părăsite** .**Această sabotare** , **refuzul jurământului**, pe care au numit-o "**rezistență pasivă**" , a pecetluit definitiv soarta maghiarimii din Transilvania.La schimbarea "**imperului**" , peste **100.000 funcționari publici erau în Transilvania**.Ei și-au pierdut baza economică , **și-au păstrat doar armătura ideologică** care și așa era învechită de la începutul secolului Săptămâni, luni și ani, au trecut într-o inactivitate absolută .

Firile mai visătoare **pândeau de pe acoperișurile caselor sosirea armatei maghiare eliberatoare** , și în acest timp **Românii s-au organizat comod în Transilvania**.

Când au vrut să depună jurământul [**după Trianon**] , **românii nu mai aveau nevoie de ei**, și a început **epoca cea mai tristă : "repatrierea" în locuințele de vagoane !**

După datele **Oficiului Central Maghiar de Statistică** , s-au "**repatriat**" din România în Ungaria :

1918 = 40.912	1919 = 33.551	1920 = 79.773
1921 = 19.879	1922 = 13.657	1923 = 7.536
1924 = 1.693	Total = 197.035	

Aproximativ 250.000 maghiari au emigrat din Transilvania ,într-un deceniu și jumătate : $\frac{3}{4}$ din burghezia maghiară a emigrat exclusiv în Ungaria ;50-60.000 muncitori și țărani au plecat :muncitorii spre Vechiul Regat , țărani spre America de Sud .
Gyori Illés Istvan / 1937

▫ Unguri în parlament românesc

În primii ani, abia 1-2 deputați și senatori maghiari știau limba română.Ei au ajuns în situații absurde , când citeau cuvântările scrise de-a-gata dar nu puteau răspunde la întrebări sau angaja vreun dialog .

Chiar și în 1937 , doar 50% din parlamentarii maghiari știu românește ,încât activitatea lor parlamentară este paralizată .În actualul parlament, distribuția mandatelor la parlamentarii maghiari este următoarea :

3 magnați : contele G.Bethlen, baron Jo'sika , baron Szentkereszthy

1 preot : Ferenc Laa'r

1 dir.de bancă : Elemer Gyarfa's

3 avocați : dr.Willer, dr.Abrudbanyai , dr.Gaal

2 profesori : Arthur Balogh , Josef Sa'ndor

1 industriaș : Béni Szabo'

Precum se vede, lipsesc complet reprezentanții micilor proprietari ,și doar masa alegătorilor maghiari este de mici proprietari .Ar trebui să aibă măcar 3 deputați iar meseriașii măcar 2 !
Gyori Illés Istvan

▫ Revizionismul maghiar versus Intoleranța românească

▫ Necesitatea apropierii dintre cele două țări și popoare .

[LD : o foarte prețioasă mărturie, dar rarisimă .]

Cu toată politica românească din 1918, care s-a mișcat pe linia scopurilor ei naționale, curentul ultra naționalist , care a supus la multe încercări viața minorității maghiare , este de dată recentă .

La izbucnirea acestei intoleranțe naționale românești , a contribuit mult propaganda revizionistă care a predominat viața politică a Ungariei .

El , Gyori , a stat de vorbă cu factori politici români care indică drept cauză imediată a atmosferei antiminoritare maghiare , declarațiile lui Go'mbo"s și Mussolini.

Totuși, mergem pe un drum de apropiere .

Minoritatea maghiară transilvăneană așteaptă cu nerăbdare vremea când cele două state se vor așeza la masa tratativilor.

Articolul de Crăciun a lui Istvan Bethlen [ID ?] a avut mare ecou în România.

Căci și politicienii români știu că cele două țări - România și Ungaria -

înconjurată de marea masă germană și slavă , mai curând sau mai târziu vor trebui să se întâlnească pe linia intereselor comune.

Minoritatea pitică maghiară , care ținea înainte de război toată puterea politică și economică ,a inculcat în mase anumite dogme.O astfel de dogmă a fost teoria supremației maghiarimei .Am sădit , în generații, ideea că supremația maghiară este o lege naturală , este voința lui Dumnezeu, și nu poate fi modificată.Cine se îndoia de asta , era anatemizat .Să nu se uite cazul lui Ja'szi Oskha' r !

Gyori Illés Istvan / 1937

8.)Georges Sofronie, Le principe des nationalités et les Traités de Paix de 1919 é1920,

Bucarest, Edition du journal " Universul" , 1937

| LD : lucrarea a luat premiul I la concursul organizat de " Liga anti-revizionistă" ,sub conducerea lui Stelian Popescu . Are 271 pagini ,bibliografie, indici de nume Este în l. franceză .

O invoc pentru că este lucrare de epocă, reprezintă poziția contemporanilor la subiect , și a și fost folosită ca propagandă antirevizionistă .]

Doc.integral - **fișier Minorități VI**

LD : traducere liberă . Titluri și subtitluri, sublinieri, semne - îmi aparțin]

▣ Sumarul

- ▣ Evoluția și specificul *principiului naționalității* - la români .
- ▣ Ideile directoare : vevodalitatea , teritoriul , naționalitatea , creștinismul
- ▣ *Specific românesc : impunerea "faptului împlinit "*
- ▣ Treptele unității : unirea principatelor - independența - unirea din 1918
- ▣ Baza de drept a unirii : voința națiunii române
- ▣ Consacrarea juridică a frontierelor : Tratatul de pace
- ▣ Tratatul de pace - statele naționale – minoritățile
- ▣ Memorandum -ul delegațiilor israelite
- ▣ Tratatul de pace - statele naționale - minoritățile
- ▣ Drepturile minoritarului și ale minorității
- ▣ Inegalitatea de tratament privind minoritățile
- ▣ State neobligate (*Mari Puteri*) - State obligate (*Mici Puteri*)
- ▣ Revizionismul maghiar : revizuirea Tratatului
- ▣ Autonomia Transilvaniei
- ▣ Reconstituirea Ungariei Milenare
- ▣ Revizionismul - ca doctrină științifică juridică
 - ▣ Pactul Ligii Națiunilor (art. 19) în vizorul revizionismului maghiar
- ▣ Scrisoarea lui Millerand
- ▣ Remiterea *Tratatului de la Trianon*

G.Sofronie / 1937

8)PNMagiar în alegerile din nov.'37 -

fișier Alegeri III

Guvern Goga -Cuza_

28 dec.'37 - 9 febr.'38

9)PNMaghiar în relațiile cu Goga și proiectatele alegeri din mart.'38

-Fișier guv.Goga

10.)Budapesta:problema revizuirii cetățeniei și a evreilor

Fișier Politica externă

Guvern Miron Cristea I, II 10 febr.-30 mart.'38 ; 10 mart.'38 - 31 febr.'39

11)Constituția și Statutul pentru minorități -

fișier Minorități VII

12.) Conferința muncitorilor maghiari din CGM, Cluj, 31 iul -1 aug.'38

(" Lumea Nouă" , an XXXI, nr. 13, 28 aug.'38)

[LD : așa, rupt din context , poate duce în eroare . Se practica în **istoriografia ceaușistă : un citat ca acesta mergea ca uns**,atunci când se dorea să se probeze **patriotismul și solidaritatea muncitorească**. În realitate, lucrurile au fost mai complexe și nu s-au putut sustrage , conjuncturilor istorice în care au evoluat popoarele în această zonă .

De aceea trebuie ținut cont de câteva considerente :
/ În imperiul austro-ungar, deci și în Transilvania, Banat și Bucovina, exista o **tradiție de colaborare muncitorească**, indiferent de naționalitate, **de factură social-democrată** ;
/ În timpul războiului și după 1918, în mediile muncitorești, inclusiv în cele maghiare, **s-au manifestat curente și tendințe contrare**, în primul rând **de natură națională** (pe tot spectrul multinaționalului imperiu), în al doilea rând, de natură politică, fie **social-democrată**, fie **comunistă**, fie **extremist-naționalistă iredentistă** . .
/ Depinzând de cele două Internaționale - socialistă și comunistă - manifestările decurgeau din directivele acestor Internaționale./ În cazul de față, este vorba de **grupări social-democrate din rândul muncitorimii maghiare**]

/31 iul-1 aug.'38 Conferința de la Cluj .

Între 31 iul - 1 august '38 s-a desfășurat la Cluj o **Conferință a muncitorilor maghiari** organizați, aparținând CGM, cu participarea **reprezentanților din toate localitățile cu populație maghiară**. Cu acest prilej, s-a adoptat o **Motiune** în care se spunea :
" Dacă problema minorităților etnice nu a putut fi soluționată până acum în România, acest lucru se datorește faptului că, **în poporul majoritar a lipsit încrederea de sinceră loialitate, bazată pe reciprocă încredere față de popoarele minoritare** . " **Situația muncitorilor** a fost cu totul alta, deoarece ei au trăit în **sindicatul lor într-o înțelegere perfectă**, chiar **imediat după adunările naționale de constituire** ." Pentru a înlesni o perfectă înțelegere - se spunea - **trebuie ca populația minoritară să precizeze definitiv, cu sinceritate completă, atitudinea ei față de Statul Român . "**

" **Muncitorimea maghiară organizată din România, declară încă o dată, în mod categoric și fără echivoc, ca și în trecut, că această muncitorime este absolut loială și fidelă față de Statul Român, a cărui integritate teritorială o vede definitivă.**"

La conferință s-a format o **Comisie a muncitorilor maghiari** care **să discute cu alte organizații și grupuri minoritare**, pentru a se înțelege pe problemele specifice, în acest sens .
Muncitorimea maghiară / 31 iul.- 1 aug.'38

14.) **Acordul de la Bled, 21-23 aug.'38**

/ **Acordul de la Bled** dinte Mica Înțelegere -Ungaria / problema evreească /

(Arh.MAE, Fond 71, vol. 374, f.130-135)

[LD : din șirul bunelor intenții - dar și a eșecurilor- statelor din Mica Înțelegere, face parte și această conferință . Atât problema statului minorităților, cât și problema evreească, rămân în suspensie. "Acordul" de la Munchen va pecetlui aceste eșecuri .]

Publicarea **Statutului minorităților** la București (aug.'38), **intervențiile** guvernului englez și francez la Budapesta, **au relansat negocierile dintre Ungaria și statele Micii Înțelegeri** .

La Bled, se ajunsese la **un acord între Ungaria**, pe de o parte, **Iugoslavia și România**, pe de altă parte, dar **nu și între Ungaria și Cehoslovacia**.

Ori **problema minorităților** era **problema nr 1**, între acestea .

Din această cauză, **România și Iugoslavia, solidare cu Cehia, au refuzat să semneze acordul**, prin care **Ungaria voise să izoleze Cehoslovacia** .

Prin **Acordul de la Bled**, Mica Înțelegere recunoscuse Ungariei egalitatea din p.d.v. militar, iar în spiritul **Pactului Briand-Kellog**, se obligau **să renunțe la folosirea forței în rezolvarea problemelor litigioase**.

/Eșecul conferinței

Acordul de la Bled a stârnit iritarea lui Hitler, care a cerut cu insistență guvernului maghiar să-l înlăture pe ministrul lor de externe [LD : Kallay? Kanya ?], ceea ce se și va întâmpla la 10 dec.'38, când, prin aducerea lui Csa'ki la departament, **politica externă a Ungariei va adopta o altă direcție**.

Acordul de la Bled n-a fost ratificat de Parlament, iar după **Acordul de la Munchen**,

Ungaria , preocupată mai ales de litigiul cu Cehoslovacia, se răsgândește și în privința României ,exprimându-și dorința de a încheia acordul doar cu ... Iugoslavia.
Conferința de la Bled / 21 -23 aug.'38

15.) Todor Avram, Transilvanismul maghiarilor , mss, 1938

(BCS, Mss 17.665 , f. 15- 17)

[LD : Semnez această problemă , dar în ea nu mă bag . Nu am cunoștințele și argumentele necesare , și, mai ales , nu cunosc l. maghiară.Din păcate nu am semnele diacritice pentru l.maghiară]

*Notă biografică

/ **Avram P.Todor**, bibliotecar al Academiei , s-a ocupat cu predilecție de literatura maghiară ardeleană . El a colaborat la Societatea și revista "**Preocupări literare**" (București) , condusă de **prof.Petru Haneș**, care găzduia în chip sistematic **conferințe și studii despre literatura maghiară** , urmărind colaborarea și schimburile culturale dintre cele două popoare . În această revistă , **prof. Avram P.Todor**, a publicat multe din articolele sale :

Teme românești în poezia lui Avram Barcsay ; Vasile Alecsandri în literatura maghiară ; Romancierul maghiar N.Josika și românii ; Bibliografia literaturii maghiare ardeleni ; Legături literare româno -maghiare ; Comemorarea lui Eminescu la Budapesta ; ș.a.

Tot el, în aceeași revistă în 1931, , a tradus articolele lui **I.Jozsa** ,

Paralelă spirituală între literatura maghiară și română .

/ Revista "**Convorbiri literare**" a publicat și ea câteva **studii despre literatura maghiară** și relațiile literare româno-maghiare..

/ **Dr. Elie Dăianu** a publicat **teza de doctorat a lui Miron Cristea** , scrisă în l. maghiară , "**Viata și opera lui M.Eminescu** " (1895) .

În același an , Avram P. Todor publicase studiul "**Eminescu în literatura maghiară**

/Transilvanismul

Unii oameni politici maghiari, precum senatorul **Elemer Gyarfás**, ar fi dorit ca **scriitorii maghiari să fie politicieni** , nu numai gazetari . Aceasta a declanșat **proteste energice** din partea unor scriitori , precum **Reményk Sandor** sau **Jeno Szentimrei** .

Criticul **Kacso Sandor** a demonstrat cu date și fapte istorice netemeinicia susținerii că la baza "**transilvanismului**" ar fi stat "**uniunea națiunilor din Transilvania**" ,

pactul de toleranță religioasă . ,care , în fapt , au existat numai pe hârtie , fiind plin de contradicții. **< Românii , și ca națiune și ca religie , erau excluși >**- afirma el.

Ideea "transilvanismului" era scumpă păturilor oprimate , românii din totdeauna au militat pentru ea, iar acum [**LD : 1938**] **< o servesc minoritarii maghiari , în flagrantă opoziție cu politica de stat maghiară de până la 1918 . >**

(Cf."Vai de literatura... "**Pastortuz**" , XXI, nr 15 , 15 aug.'38, p. 327 -328)

/Poziția Budapestei față de transilvanism

Cercurile politice și culturale din Ungaria , formate în ideologia " Ungariei integrale" , suspectau **transilvanismul** de **regionalism cu tendință centrifugă** , a unui Ardeal " independent " , față de capitala , Budapesta .

Academia maghiară , în frunte cu președ. **Albert Berzeviczy** , octogenarul **Jeno Racosi** ș.a. au văzut în "**transilvanism**" _ **primejdia unei rupturi a unității spirituale ungarști** .

Episcopul reformat Laslo Ravasz (plecat din Ardeal în 1921) , a aruncat în discuție cuvinte îngrozitoare , a tras alarma , vorbind chiar de o "**schizmă literară**" , de o literatură "**ruptă în două**" ,care se îndepărtează de literatura maghiară .

▣Manifestul scriitorilor transilvani

Răspunsul scriitorilor maghiari ardeleni a fost prompt. 9 scriitori -**Elek Benedek, Maria Berda,**

Kos Karoly ,Makkai Sandor, Molter Karoly, Remenyik Sandor , Kis Sandor, Szentimrei Jenó, Tabry Geza , toți colaboratori la "**Erdely Helikon**" , au formulat un adevărat **Manifest** în favoarea "**transilvănișmului**" -cheie de boltă a vieții literare maghiare ardelenă de esență burgheză

(Cf. Ion Chinezu, **Aspecte din literatura maghiară din Ardeal** , Cluj, 1929 ;

(**Ravasz Laszlo** , **Schizme literare** , " Erdely Helikon" , I, nr. 1, mai 1928)

.Când însă grupul de la " Helikon" a organizat o serată literară la Budapesta, episcopul Rovasz Și-a îndulcit aprecierile , admitând că "**transilvănișmul**" nu este nici un merit, nici o greșeală , ci pur și simplu ... **o realitate** . (Cf. "**Erdely Helikon**", an I, nr. 7 , nov.'28)

Răspunzând unui cleric catolic (canonicul Andras Balazs) ,

Kos Karoly , stegarul transilvănișmului , i -a demonstrat că gruparea **Erdely Helikon**,

luptă pentru consolidarea , din toate p.d.v. a maghiarismului ,

(Cf. "**Erdely Helikon**", an II, mai'29) .

Istoricul Gyula Szekfu a replicat criticilor de la Budapesta , că **o mare parte din maghiari au devenit cetățeni ai altei țări , și literatura lor este o necesitate** ,

că maghiarii nu mai au ce aștepta de la Budapesta , **au trebuit să-și creeze o literatură nouă**, pentru a nu se distruge .**Tineretul de sub 40 de ani , a crescut în cultul poetului Ady ; cei mai bătrâni , hrăniți de idealurile tradiționale ale Ungariei integrale**,văd în **ideologia și poezia lui Ady distrugerea bunei tradiții**,singura valabilă pentru viitorul maghiar. Este inutil să se acopere **abisul dintre generația tânără și cea mai vârstnică** .

(Cf. **Gyula Szekfu, Problema literaturii maghiare ardelenă** " ,

" **Erdely Helikon**", an I, nr 1, mai'28)

▣Literatura maghiară din Transilvania interbelică

Gaal Gabor , în repetate rânduri și-a exprimat **neîncrederea în transilvanism**,

ca nereprezântnd realitatea ardeleană .După opinia sa, **literatura maghiară**

dintre cele două războaie mondiale **se distinge prin :**

a) academism = identic cu cel din Ungaria , urmărind menținerea vechii ordini istorice , și , în noua situație , având **concepție " muzeală"** ;

b.) transilvanism = reprezentat de **burghezia maghiară** de odinioară , feudalii " luminați" , predicând lupta **contra academismului și trecutului** , în favoarea prezentului și a literaturii minoritare , rezultatele părându-i -se îndoelnice ;

c) literatura de clasă = grupul ce mai mic, fără mari realizări , dar care aparține viitorului .

(Korunk" , an II , nr 12, 1927 ; nr 3 , 7 , 1930)

Avram P.Todor /

▣Teatrul în Ardeal

În 1918 , nu exista nici un teatru românesc în Ardeal , nici o formație de actori profesioniști .

Publicul românesc nu avea altă posibilitate decât să asite la reprezentațiile teatrului în l. maghiară

., de la Cluj, Oradea, Timișoara , Arad **Localul teatrului din Cluj**, inaugurat cu mult fast în 1906

de ministrul Daranyi ,care în tuastul rostit cu acel prilej, indicase ca sarcină importantă a teatrului

maghiarizarea naționalităților a **fost preluat, după 1918, pentru teatrul românesc** , care s-a

inaugurat la 14 mai 1919 .

Teatrul maghiar a primit un alt local, modest. Magiarii au continuat să aibă treatre în celelate orașe - **Oradea, Timișoara , Arad** .

Ambele teatre au avut în repertoriu piese din cultura cealaltă .

La teatrul maghiare s-au jucat : ILCaragiale (O scrisoare pierdută) , Iorga (Fatalitatea) ,

Goga (Meșterul Manole) , Kirițescu (Titanic vals) , Blaga (Cruciada copiilor , Zalmoxe) ,

Vict.Eftimiu (Prometeu) , Sorbul (Patima Roșie) , Minulescu (Manechinul sentimental) ,

La teatrul românesc s-au montat

La teatrele românești s-au jucat piese maghiare :

Molnar Ferenc (Diavolul - la Bulandra) , Dregely Gabor (Bărbatul d-rei ,- la Cluj) ,

Lengyel Menyherth (Țarina, Taifun, Antonia - la București și Cluj) ,

Imre Madach (Tragedia omului - tradusă de Goga)

Avram p.Todor / cultura maghiară

16.)CGM ,Studii privind minoritățile -Ungurii – oct.'38

(Arhiva ISISP, fond XV, dosar 451, vol II , p. 81-100)

▣Partidul Maghiar – expectativă

După dizolvarea organizațiilor politice , fostul partid maghiar nu mai întreprind vreo acțiune fățișă. Este activ în organizații profesionale, culturale, bisericești, filantropice .Reprezentanții politici vechi, n-au cerut autorizație legală pentru reactivarea activității în cadrele noii Constituții. .Adoptă politica germanilor .

▣Szasz Paul :Asoc.Agricolă Maghiară

În primăvara '38, **Szasz Paul** s-a prezentat la consilierul Vaida Voevod cu **un Memoriu de revendicări economice** .De doi ani el a expus părerile sale diverselor personalități, și a fost **primit și de MSRegele în audiență**, la Cluj.

De atunci există o rivalitate acută între Szasz și Bethlen .

/Lealitate față de statul român

Pe 29 oct. '38, Szasz Paul s-a prezentat la Comisariatul General pentru Minorități și a făcut în esență următoarea expunere :

- 1.a reafirmat lealitatea față de Statul român ;
2. A reafirmat convingerea că maghiarii "trebuie să-și lege destinul , cu toată încrederea și cu tot devotamentul , de statul român "

/Respinge ideea autonomiei Transilvaniei

3.Condamnă ideea unei autonomii pentru Transilvania , pe care n-o crede nici decum potrivită spre a soluționa relațiile dintre majoritatea românească și minoritățile acestei provincii .

/Condamă revizionismul Budapestei

" Odată cu aceste declarații , făcute cu toată lealitatea , domnia sa înțelege să tragă și toate consecințele .De aceea, e gata să combată revendicările (primul ministru ungar a anunțat zilele trecute pretenția) Ungariei de a i se retoceda toate teritoriile etnice locuite de maghiari , susținând că o amputare a teritoriului român , ar slăbi minoritatea ungurească din Transilvania , în așa măsură , că ea ar fi în scurt timp desființată. În acest scop, e hotărât să înceapă o acțiune în masele mari ale populației maghiare care îi stau alături , cât mai curând, o deplină înțelegere și o leală colaborare cu statul român.

▣Nic.Banffy:Asociația culturală maghiară

La 31 oct.'38, s-a prezentat la CGM, cerând instituirea unui "Comitet ptr.comunitatea maghiară " în care să fie și unii șefi ai PNM.El nu și-a prezentat intențiile politice (precum Szasz)

17)Încadrarea minorităților în FRN , 3 ian.'39 - oct.'39

(AIC,fond casa Regală , Carol II , dosar 33 / 1938 ;*Universul, Timpul, Semnalul*,19,20, 24 ian.'39 ; Banesco , *L'encadrement politique des minorités ethniques de Roumanie*, 1939)

[LD :am tratat pe larg chestiunea în cartea mea (p. 116-123) plasând-o în context internațional al momentului .Mai ales problema minorității germane , maghiare și bulgare , aparținând unor state cu vădite politici revizioniste. Pentru că au avut și ele ponderea lor în schimbarea regimului politic românesc . De data aceasta urmăresc doar încadrarea partidelor minoritare în structurile nou create .]

/Calendarul integrării minorităților

Adeziunea minorităților în FRN a fost urmărită și comentată pe plan internațional.-Prin **Constituția** din febr.'38 , **partidele minoritare au fost considerate dizolvate** , la fel ca cele românești .

La 1 mai '38 , s-a creat **Comisariatul General pentru Minorități** .

La 3 mai '38 , s-a publicat **Decretul** de organizare al CGM .

La 15 dec.'38 , s-a creat **Frontul Renașterii Naționale** .

La 3 ian.'39 , a fost publicat **Regulamentul FRN** .

Art. 6 prevedea : "**Minoritățile etnice înscrise în FRN își pot valorifica în secțiuni proprii drepturile ce le sunt asigurate prin legile în vigoare** "

Astfel au intrat în FRN : ungurii , germanii, bulgarii, ucrainenii

Încadrarea ungarilor în FRN

La 14 ian.'39, Armand Călinescu și Silviu Dragomir au primit o delegație a naționalității maghiare ,formată din **N.Banffy, dr. P. Szasz, G.Bethlen și Elemer Gyarfas** .

În urma tratatelor duse,s-a perfectat încadrarea maghiarilor în FRN.

La 17 ian.'39,pe baza legii FRN și a Decretului din 4 august '38 ,s-a perfectat un **Acord** prin care **maghiarii s-au încadrat corporativ în FRN**.Organizațiile profesionale ale maghiarilor trebuiau să se încadreze în organiz. profesionale prevăzute în legi .Maghiarii puteau constitui organizații proprii pentru scopuri culturale,economice și sociale

/Unguri în Directorat și Consiliu

Decret -lege : **Directoratul și Consiliul Superior Național** al FRN, 20 ian.'39

De la maghiari : **Nicolae Banffy și Pal Szasz** în **Directorat** ;

Coloman Konopi , Ladislau Miko Adam teleki , Ion Josika, Emeric Miko,

Elemer Gyarfas , Beni Zzabo , Ernest teleki , Bela Szentkereszthy , în **Consiliu** ;

Ziarele maghiare din Ardeal au publicat un **Apel** către populația maghiară

pentru a **se înscrie în FRN**. Apelul a fost semnat de personalități marcante ,printre care și **Laszlo Purghy** (cumnatul regentului Horthy)

("Timpul" 1 febr.'39)

/Secuii în FRN

La 4 febr. '39, deja 75 % din populația secuiască se înscriesese în FRN .

Sub regimul românesc, secuii fuseseră împroprietăriți 40.000 de țărani ;

standardul lor de viață crescuse ; instrucția publică lichidase 20% dintre analfabeți

(România , 6 febr.'39)

/Unguri în Directorat și alte profesii

Prin decretul -lege din 6 febr.'39 , în temeiul Constituției și Regulamentului FRN, erau numiți

în Directoratul FRN : Nicolae Banffy (ocupații intelectuale) ; Paul Szasz (agricultură și muncă

manuală) , Iar în Consiliul Superior Național : Konopi Coloman , dr. Miko Ladislau , Teleki

Szabo, Adam și Josika Adam , Miko Emeric, Szabo Beni , Teleki Ernest

(Timpul , 8 febr.'39 , România , 8 febr.'39)

18)Confesiunile maghiare în FRN,25 ian.' 39

La **25 ianuarie** , **episcopii celor trei confesiuni maghiare** din Transilvania

- reformatul **I.Vasarhelya** ,unitarianul **Bela Varga** ; romano-catolicul **Aron Marton** -

au transmis o **circulară** clericilor subordonați ,îndrumându-i să **-și îndemne enoriașii spre FRN**

Guvern Miron Cristea (FRN)- III -1 febr.'39 - 6 martie '39

Guvern Armand Călinescu - IV - 7 mart - 21 sept.'39

Silviu Dragomir - CGM

19)Armand Călinescu ("omul de oțel") ,interviu "Paris Soir ",22 febr'39

Ziarele maghiare din Ardeal au publicat un **Apel** către populația maghiară pentru **a se înscrie în FRN**. Apelul a fost semnat de personalități marcante ,printre care și **Laszlo Purghy** (cumnatul regentului Horthy)
("Timpul" 1 febr.'39)

/Călinescu: în România nu mai există problemă minoritară

Armand Călinescu interviu "Paris Soir " , 22 febr'39

"Omul de oțel " - cum îl botezaseră frații Jerome și Jean Tharaud .-era **cel mai ocupat om din România** . Câteva din declarațiile sale :

-În România nu există o " problemă " a minorităților ."

Cred că în nici o parte aiurea minoritățile nu beneficiază de un tratament mai favorabil ca în România .Prin Constituție și regulamentul FRN , minoritățile aveau întreaga libertate a limbii , religiei, presei , cuvântului, școlii . "

("Timpul" ,an III, nr. 651 , 24 febr.'39)

20.a)Statistici privind minoritățile în Ungaria , ian.'39

(Cf." *România*" , an II, nr.214, 4 ian.'39)

Între 1920-1930 , statisticile oficiale maghiare **au redus cu dezinvoltură numărul minoritarilor** din Ungaria .

...82 % unguri

În 1939, după încorporarea teritoriului din Slovacia , în urma primului **Dictat de la Viena**, **configurația demografică** a Ungariei arată astfel

Populația	Statistică maghiară	Statistică germană
Unguri	8.543.434	
Germani	474.148	650.000
Slovaci	392.001	580.000
Evrei	596.195	600.000
Ruteni	35.262	50.000
Români	15.571	60.000
Sârbi	6.133	30.000
Croați	27.683.	40.000
Diverse alte	35.964	

...18 % minoritari

Deci, la o populație totală de **8.543.434 maghiari** există peste **un milion și jumătate suflete minoritare** , adică 18 %

20.b.)Ungurii în apărarea hotarelor țării,8,14 apr.'39

(România, an II, nr. 312, 14 apr.'39 ; Timpul, an III, nr.698, 14 apr.'39)

/13 apr.Scrisoarea secției maghiare a FRN , Cluj

" Considerăm că în momentele actuale **apărarea hotarelor României pe baza fraternității între poporul român și maghiar din țară**, pe baza principiilor de libertate , a egalității în drepturi și a păcii interne , formează nu numai **singura cale de urmat** pentru realizarea unei conviețuiri fericite a popoarelor de pe aceste meleaguri , dar este și **aportul cel mai mare** pe care l-am putea aduce **independenței și libertății tuturor popoarelor din Bazinul Dunărean** și confracților noștri din Ungaria "

/8 apr.Scrisoarea unui grup de meseriași, muncitori , agricultori , intelectuali din Cluj

"...urmărind cu justificată îngrijorare desfășurarea ultimelor evenimente , cu onoare ne permitem **a ne solidariza cu hotărâta domniei voastre atitudine exprimată fără echivoc în discursul rostit la ședința Consiliului Superior al FRN** – pentru apărarea independenței și integrității țării față de orice agresiune de afară."
(România , 14 apr.'39)

21.) Presiuni diplomatice maghiare , privind statutul minorității maghiare , mai '39

(**I documenti diplomatici italiani** [D.D. I] ottava serie, 1935-1939 , vol.XII (23 mai -11 aug.'39) , doc. nr. 6 , p.5 ;

("Parlamentul românesc" , an XI, din 25 aug.'39 ; "Lumea Nouă" , nr.23 , 4 iun.'39

[**LD : am tratat chestiunile de conjunctură internațională în cartea mea (p. 239- 241)**

Aici extrag doar chestiunile specifice subiectului urmărit]

/Pactul de oțel .Axa Berlin-Roma

#Relansarea atacurilor Budapestei

Imediat după semnarea "**Pactului de oțel**" germano -italian (22 mai '39) care consolida Axa Roma -Berlin , guvernul și propaganda Budapestei au relansat **atacurile antiromânei** , folosind ca pretext "**lipsa**" de drepturi a naționalităților , "**persecutarea**" lor de către români . Oficiosul "**Pesti Hirlap**" publica un furibund articol în care atăca în termeni injurioși activitatea "**Ligii Antirevizioniste**" , pe **istoricii și publiciștii români** care argumentau legitimitatea , permanența , continuitatea și caracterul etnic majoritar românesc în Transilvania . (" Universul " 30 mai 1939) În aceeași perioadă , **repezentantul Ungariei la București** , făcea un nou **demers-protest** pe lângă guvernul român , cerând "**reglementarea**" **problemei minorităților**. *
Vinci (ambasadorul italian la Budapesta) transmitea lui Ciano (ministrul de externe) că **Armand Călinescu s-a păstrat pe poziția declarată oficial și public** , că legea emanată în această direcție constituia **un cadru legal suficient** , fiind în spiritul Constituției și legilor țării

* **Notă : Minoritatea română din Ungaria**

În Ungaria exista un **grup minoritar român** care ,după anexarea Ucrainei Subcarpatice , se ridica la cca **80.000** .

În 1910, statistica maghiară indica , pe respectivul teritoriu , **25.505 români** .

În 1920, erau menționați **23.760 români** .

În 1930, numai după 10ani, numărul lor scăzuse la **16.221** ,iar după alți 6 ani ,era dată cifra de **15.571** . În realitate , numărul **românilor din Ungaria** era de **60.000 de suflete** , în 1920 , și de **80 .000 de suflete în 1939** .

Și cu toate acestea , **minoritatea română** nu dispunea de nici un singur organ de presă în limba română , **importul ziarelor din România fiind strict interzis**.

Ungurii din România dispuneau de **317 ziare în l.maghiară** .

Deși românii aveau **40 de parohii** (18 ortodoxe și 22 greco-catolice) **majoritatea nu aveau preoți români** , folosirea **limbii materne** fiind **reprimată de autorități** .

În parlamentul maghiar care se va constitui la începutul lunii iunie'39 ,

minoritățile nu numai că **nu aveau reprezentanți**, dar populației din teritoriile recent încorporate din Cehoslovacia, **i se refuza și dreptul de a participa la alegeri** (Cf. rev."Parlamentul românesc" , an XI, din 25 aug.'39 ; "Lumea Nouă" , nr.23 , 4 iun.'39)
Maghiarii / mai -iun.'39

22.)Alegeri parlamentare în Ungaria ,30 mai'39

(*Universul* , an 56, nr.147,1 iunie'39)

La 4 mai s-a dizolvat vechiul parlament. S-a dat o **nouă lege electorală** și ,la 30 mai ,s-au făcut **noi alegeri** .Alegerile s-au făcut **numai în vechea Ungarie** ,dreptul de vot fiind refuzat cetățenilor din provinciile anexate din Cehoslovacia.La alegeri **au pus candidatura 10 partide**.

Guvernul a obținut 3/4 din mandate .Din opoziție, cel mai mare număr de locuri (28 mandate) au fost obținute de **P. Crucilor cu săgeți** (condus de Hubay)

(*Universul* , an 56, nr.147,1 iunie'39)

PSDU a obținut 5 mandate .(*Lumea Nouă* , an xxxII, nr 23, 4 iunie'39)

23) R.Seișanu ,Reprezentarea minorităților în Parlamentul României și Ungariei .

(*Universul*,an 56, nr 160, 14 iunie 1939)

/Aleșii comunității maghiare din România

La un număr de 800.000 maghiari și 500.000 secui (7,9 % din populație),maghiarii au avut **18 reprezentanți**. În listele aprobate de Direcția FRN , au fost propuși pentru Cameră,15 candidați maghiari fiind aleși **11**.Mai erau : **2 secui,2 muncitori** (din partea breslelor) și **3 senatori** numiți de Rege (Senat)

/Aleșii comunității române din Ungaria

În ainte de 1918, la o populație de peste **3 milioane jumătate de români** ,vreme de 12 ani n-au avut nici un reprezentant , apoi numărul lor a variat între **4-5-7** .**În alegerile din 1939, minoritatea română nu avea nici un reprezentant** , situație **perpetuată pe toată perioada interbelică** .

24.)Szasz Paul (FRN,maghiari),Declarație la Mesaj, 22 iun.'39

(DS; MO nr.5, șed. din 22 iun.'39, p.113)

25.)Adam Teleki (FRN,maghiari),Declarație la Mesaj, Cameră, 22 iunie '39.

(DAD,MO nr. 5 ,șed. din 22 iunie'39,p.59)

[LD: este evident că citesc aceeași declarație]

/Omagiul MSRegelui

"În numele poporului maghiar din România , înțelegem ca înainte de toate să exprimăm **profundele noastre omagii către Tron** și să exprimăm **sincera noastră recunoștință** pentru cuvintele regale prin care **se recunoaște importanța minorităților naționale și drepturile acestora** în cadrul Statului Român

În sufletele noastre stăruie această recunoștință și acum , amintindu-ne cuvintele de înaltă înțelegere din Mesaj care spun că <*Prin examinarea cu deosebită înțelegere a nevoilor minorităților etnice conlocuitoare , s-a căutat întărirea liniștii interne și a ideii de Stat.* >

/Dezvoltarea economică ,spirituală și culturală a minorităților

"Maiestatea Sa Regele a schițat în Înaltul Mesaj de deschidere a Corpurilor Legiuitoare îndatoririle Parlamentului acum întrunit .Maiestatea Sa a binevoit a ne încunoștiința că va asigura în cadrele legale dezvoltarea economică,spirituală și culturală a minorităților , stabilind între îndatoririle cele mai apropiate ale guvernului **aplicarea sinceră a acestui program** , prin **soluționarea și realizarea practică a tuturor chestiunilor în legătură cu minoritățile** , în cadrul Statului Român .

Neînțelegerile și greutățile din trecut s-au datorat în mare parte neexecutării sau greșitei aplicațiuni a legilor și regulamentelor în vigoare ."

-Decretul Regal și Jurnalul Consiliului de Miniștri vor soluționa revendicările

"**Decretul Regal** și **Jurnalul** Consiliului de Miniștri din **4 august 1938** menite să satisfacă **doleanțele noastre complete în mod corespunzător** și învestite cu putere de lege ,**vor putea soluționa revendicările noastre** Trebuie să fim convinși că guvernul Maiestății Sale va realiza dorința regală sub toate raporturile."

/Votează Răspunsul la Mesaj

"În numele **reprezentanților agriculturii , comerțului și al industriei și a intelectualilor maghiari ,punem la dispoziția țării** noastre munca și priceperea noastră în spiritul noii Constituțiuni și **asteptăm cu încredere** de la guvern remedierea tuturor nevoilor poporului nostru , despre care Mesajul Regal spune că *<guvernul le va urmări cu toată sinceritatea >* Dorim să participăm la opera legislativă a țării , pentru ca astfel să fim **slujitori credincioși** și ai **poporului nostru maghiar și ai tuturor concetățenilor** noștri spre binele și prosperitatea țării. Cu aceste precizări declarăm că **votăm Răspunsul la Mesaj**"

Adam Teleki , Paul Szasz / 22 iunie'39

26) Proteste maghiare din România contra Radio –Budapesta , 4 aug.'39

(România, an II, nr 424 ,4 aug.'39)

Presă maghiară din Banat ,prin publicația săptămânală **Banati Hirado** și cotidianul **Déli Hirlap** , în cadrul unor articole documentare ,a protestat contra proliferării injuriilor de la Radio-Budapesta , cerând postului de Radio-București să demaște adevărata situație:

/Minciunile Budapestei

<Din cei un milion și jumătate de unguri care trăesc în România – preciza Banati Hirado din 30 iulie – nimeni nu crede că în România mor ungurii de foame și că zilnic sunt linșați dintre noi câți am aplea un cimitir >

Împotriva propagandei mincinoase

Iar **Déli Hirlap** scria :*<Organele cu răspundere ale țării să nu creadă că maghiarii din România , chiar dacă au auzit știrile radiofonice din Budapesta , au știut să le aprecieze la justa lor valoare , neproducând nici un fel de agitații printre noi .Mai mult chiar , suntem împotriva acestui soi de propagandă >*

Proteste maghiare ,aug.'39

27.)